

**Česká zemědělská univerzita v
Praze**

**Fakulta lesnická a dřevařská
Katedra pěstování lesů**

**Právní rámec pro zalesňování zemědělské půdy a ochranu
založených lesních porostů proti zvěři ve vybraných zahraničních
zemích v porovnání
s ČR**

Bakalářská práce

Autor: Jaroslav Novák

Vedoucí práce: Ing. Martin Baláš,
Ph.D.

2022

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta lesnická a dřevařská

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jaroslav Novák

Lesnictví
Provoz a řízení myslivosti

Název práce

Právní rámec pro zalesňování zemědělské půdy a ochranu založených lesních porostů proti zvěři ve vybraných zahraničních zemích v porovnání s ČR

Název anglicky

Legislation for the Afforestation of Agricultural Land and for the Protecting the Established Forests Stands against the Game Browsing in Selected Foreign Countries in Comparison with the Czech Republic

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je popsat právní rámec zalesňování zemědělských půd a ochrany založených lesních porostů proti škodám zvěře ve vybraných zahraničních zemích či regionech a zjištěné informace porovnat s domácí situací.

Metodika

BP bude mít formu analýzy právních předpisů, literatury a dalších dostupných materiálů.

Vypracujte stručnou rešerši na téma historický vývoj lesnatosti a zalesňování bývalých zemědělských půd v ČR i ve světě. Ve světovém přehledu se přednostně zaměřte na země, které budou náplní výsledkové části práce.

Výsledková (analytická) část práce bude popisovat administrativní proces změny využití území spojený se zalesněním bývalé zemědělské půdy a návazně také způsob, jakým je v dané zemi na zalesněných pozemcích zajištěno právo myslivosti a jakým způsobem je obvykle prováděna ochrana založených porostů proti škodám zvěři – a to nejméně ve třech vybraných světových zemích či regionech. Volba zájmových států je libovolná. Doporučeno je zařadit alespoň jednu z německých spolkových zemí (nejlépe Bavorsko nebo Sasko), jednu z pobaltských či skandinávských zemí, dále Irsko nebo Skotsko (resp. V. Británie). Zjištěné údaje v diskusi porovnejte se stavem z domácího prostředí. Do BP lze zařadit i země ze širšího světa, pokud bude možné zjistit potřebné údaje.

harmonogram

do IX/2021: průběžná verze literárního rozboru

do XI/2021: průběžná verze výsledkové části

II/2022: předběžná verze kompletní práce

IV/2022 (dle oficiálního termínu): odevzdání hotové práce

Doporučený rozsah práce

cca 40 s., grafické přílohy dle potřeby

Klíčová slova

zalesňování zemědělské půdy; změna využití území; ochrana proti zvěři; administrativní postup

Doporučené zdroje informací

- Bičík, I., Jeleček, L., Štěpánek, V., 2001. Land-use changes and their social driving forces in Czechia in the 19th and 20th centuries. *Land Use Policy*, 18, 65–73.
- Kanianska, R., Kizeková, M., Nováček, J., Zeman, M., 2014. Land-use and land-cover changes in rural areas during different political systems: A case study of Slovakia from 1782 to 2006. *Land Use Policy*, 36, 554–566. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2013.09.018>.
- Kozak, J., Estreguil, Ch., Troll, M., 2007. Forest cover changes in the northern Carpathians in the 20th century: a slow transition. *Journal of Land Use Science*, 2, 127–146. <https://doi.org/10.1080/17474230701218244>.
- Lieskovský, J., Bezák, P., Špulerová, J., Lieskovský, T., Koleda, P., Dobrovodská, M., Bürgi, M., Gimmi, U., 2015. The abandonment of traditional agricultural landscape in Slovakia – Analysis of extent and driving forces. *Journal of Rural Studies*, 37, 75–84. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jrurstud.2014.12.007>
- Lipský, Z., 1995. The changing face of the Czech rural landscape. *Landscape and Urban Planning*, 31, 39–45.
- Madsen, L.M., 2002. The Danish afforestation programme and spatial planning: new challenges. *Landscape and Urban Planning*, 58, 241–254.
- Ruskule, A., Nikodemus, O., Kasparinska, Z., Kasparinskis, R., Brūmelis, G., 2012. Patterns of afforestation on abandoned agriculture land in Latvia. *Agroforestry Systems*, 85, 215–231. <https://doi.org/10.1007/s10457-012-9495-7>
- Skaloš, J., Engstová, B., Trpáková, I., Šantrůčková, M., Podrázský, V., 2012. Long-term changes in forest cover 1780–2007 in Central Bohemia, Czech Republic. *European Journal of Forest Research*, 131, 871–884. <https://doi.org/10.1007/s10342-011-0560-y>
- Williams, M., 2000. Dark ages and dark areas: global deforestation in the deep past. *Journal of Historical Geography*, 26, 28–46. <https://doi.org/10.1006/jhge.1999.0189>

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – FLD

Vedoucí práce

Ing. Martin Baláš, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra pěstování lesů

Konzultant

Ing. Jan Cukor, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 27. 4. 2021

doc. Ing. Lukáš Bělek, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 26. 7. 2021

prof. Ing. Róbert Marušák, PhD.

Děkan

V Praze dne 31. 03. 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Právní rámec pro zalesňování zemědělské půdy a ochranu založených lesních porostů proti zvěři ve vybraných zahraničních zemích v porovnání s ČR vypracoval samostatně pod vedením Ing. Martina Baláše, Ph.D., a použil jen prameny, které uvádím v seznamu použitých zdrojů. Jsem si vědom, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, v platném znění, a to bez ohledu na výsledek její obhajoby.

V Praze dne 30. 1. 2022

Jaroslav Novák

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Ing. Martinu Balášovi, Ph.D., za pomoc při vedení bakalářské práce a mému konzultantovi Ing. Janu Cukorovi, Ph.D., za vedení. Dále děkuji pracovníkům Ministerstva zemědělství ČR a Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR za poskytnutí materiálů a informací.

Abstrakt

V bakalářské práci pojmenované „Právní rámec pro zalesňování zemědělské půdy a ochranu založených lesních porostů proti zvěři ve vybraných zahraničních zemích v porovnání s ČR“ je vytvořen rešeršní přehled problematiky odlesňování a zalesňování krajiny ve světě i v rámci České republiky a několika dalších evropských zemí. Prostřednictvím dostupné primární i sekundární literatury byl podrobně mapován vývoj lesnatosti a zalesňování bývalých zemědělských půd na území České republiky, Bavorska, Polska a Rakouska. V praktické části bakalářské práce je pozornost věnovaná analýze aktuálních právních rámců pro zalesňování zemědělské půdy a ochranu založených lesních porostů proti zvěři.

Klíčová slova: Zalesňování bývalé zemědělské půdy, nevyužívané zemědělské půdy, vývoj zalesňování, právní rámec zalesňování.

Abstract

The bachelor's thesis entitled "Legal framework for afforestation of agricultural land and protection of established forests against game in selected foreign countries in comparison with the Czech Republic" provides a research overview of deforestation and afforestation in the world and within the Czech Republic and several other European countries. The development of forestry and afforestation of former agricultural lands in the Czech Republic, Bavaria, Poland and Austria was mapped in detail through the available primary and secondary literature. In the practical part of the bachelor's thesis, attention is paid to the analysis of current legal frameworks for afforestation of agricultural land and protection of established forests against game.

Keywords: Afforestation, former agricultural land, unused agricultural land, development of afforestation, legal framework of afforestation.

Obsah:

1. ÚVOD	11
2. CÍLE PRÁCE	13
3. TEORETICKÁ ČÁST	14
3.1. Odlesňování krajiny	14
3.2. Zalesňování krajiny	18
3.3. Vývoj lesnatosti a zalesňování bývalých zemědělských půd	20
3.3.1. ČESKÁ REPUBLIKA	20
3.3.2. NĚMECKO	29
3.3.3. RAKOUSKO	32
3.3.4. POLSKO	35
4. METODIKA	39
5. PRAKTICKÁ ČÁST	40
5.1.1. ČESKÁ REPUBLIKA	40
5.1.2. V BAVORSKU	45
5.1.3. V RAKOUSKU	49
5.1.4. V POLSKU	53
6. DISKUSE	57
7. ZÁVĚR	60
8. POUŽITÁ LITERATURA	61

Seznam tabulek, obrázků a grafů

Obr. 1: Rozložení lesů na Zemi v roce 2020

Obr. 2: Intenzita ve světovém odlesňování mezi lety 2000–2005

Obr. graf 3: Zalesňování zemědělských půd v České republice mezi lety 1999-2009 (ha/rok)

Obr. 3: Lesnatost ČR v roce 2021- zalesněná je 1/3 území

Obr. grafu 4: Bilance lesní plochy v Bavorsku v letech 1977-2020

Obr. grafu 5: Zalesněná území v Rakousku mezi lety 1961–2020

Obr. 7: Roční výměra zalesněných bývalých zemědělských půd v Polsku v letech 1991–2015

Seznam použitých zkratk a symbolů

FAO- Organizace pro výživu a zemědělství

OSN - Organizace spojených národů

EU - Evropská unie

BWI-Spolková inventarizace lesů

EHS- Evropské hospodářské společenství

BayWaldG - Bavorský lesní zákon

StMELF- Bavorské státní ministerstvo výživy, zemědělství a lesnictví

1. ÚVOD

Na naší planetě se vyskytuje mnoho různých ekosystémů, které jsou v současné době stále intenzivněji využívány člověkem. Svými činnostmi člověk mění ráz krajiny a také rostlinné a živočišné složení jednotlivých ekosystémů. V dobách historických byly ekosystémy člověkem využívány především pro zemědělskou činnost, v důsledku, které docházelo na celé planetě k významnému odlesňování krajiny. Lesní ekosystémy byly káceny proto, aby ustoupily a daly prostor zemědělským půdám, na kterých lidé pěstovali plodiny nejen pro sebe, ale i pro hospodářská zvířata (Ellis a Ramankutty 2008).

Člověk tak po dlouhá staletí drancoval přírodní dědictví naší planety, které muselo ustoupit lidským potřebám, které jsou často spojené s plýtvavým využíváním zdrojů, ať již úmyslným, nebo neúmyslným, daným potřebou uspokojit základní lidské potřeby. V současné době se ale situace poměrně zásadně mění, a to ve prospěch přírodních a ekologicky stabilnějších ekosystémů. Především v rámci evropského kontinentu došlo v posledních dvou desetiletích ke změně v přístupu. Alespoň v porovnání zbylých částí naší planety. Podle výzkumů a statistických hodnot se totiž na evropském kontinentě výměra lesní půdy v posledních 100 letech postupně zvyšuje, největší rychlostí právě v posledních dvou desetiletích (Kolečka a kolektiv 2017).

Zpočátku docházelo v rámci evropského kontinentu k zalesňování horských oblastí, které byly jen těžce využitelné pro zemědělské činnosti, a docházelo na jejich území především k činnostem dřevozpracujícího průmyslu. Postupem času, a především v současné době, Evropská unie čím dál hlasitěji zdůrazňuje nutnost opětovně zalesňovat ty oblasti, které byly odlesněny z důvodu jejich zemědělského využití.

Proč je opětovné zalesňování pro lidstvo tolik důležité? K opětovnému zalesňování bývalých zemědělských ploch dochází zejména z důvodu (European Communities 2003):

- snahy o snižování obsahu skleníkových plynů v atmosféře, k jehož růstu dochází přirozenými procesy, ale zároveň je urychlován i intenzivní lidskou činností
- snahy o nárůst využití obnovitelných zdrojů.

Právě problematikou opětovného zalesňování bývalých zemědělských půd se bude tato bakalářská práce zabývat. Hlavním objektem zájmu bude právní rámec zalesňování zemědělských půd a ochrany založených lesních porostů proti škodám způsobených zvěří, a to konkrétně ve vybraných evropských zemích (jmenovitě v Německu/Bavorsku, Polsku a Rakousku) a v České republice. Bakalářská práce bude rozdělena na dvě související části – část teoretickou a praktickou.

V teoretické části této bakalářské práce se zaměříme na problematiku odlesňování a opětovného zalesňování bývalých zemědělských půd, které si v prvních dvou kapitolách nejprve všeobecně popíšeme. V jednotlivých podkapitolách se pak budeme zajímat o postupný vývoj lesnatosti a zalesňování bývalých zemědělských půd v rámci České republiky, a v rámci vybraných evropských zemí (jmenovitě v Německu/Bavorsku, Polsku a Rakousku).

Analytická část bakalářské práce bude popisovat administrativní proces změny využití území spojený se zalesněním bývalé zemědělské půdy a návazně také způsob, jakým je v dané zemi na zalesněných pozemcích zajištěno právo myslivosti, a jakým způsobem je obvykle prováděna ochrana založených porostů proti škodám způsobených zvěří.

2. CÍLE PRÁCE

Cílem bakalářské práce je vypracovat analýzu v současné době platných právních předpisů v České republice a vybraných evropských zemích (Polsku, Rakousku a Bavorsku), které se týkají problematiky zalesňování zemědělských půd, výkonu práva myslivosti a ochrany založených lesních porostů proti škodám zvěří. Právní předpisy jednotlivých zemí budou následně porovnány a vyhodnoceny.

3. TEORETICKÁ ČÁST

3.1. Odlesňování krajiny

Na naší planetě se můžeme setkat s velkým množstvím rozmanitých ekosystémů, které představují přirozené životní prostředí velkého množství různorodých rostlin i živočichů. Jedním z nejhojnějších a nejvýznamnějších ekosystémů jsou právě lesy.

Samozřejmě lesy neplní pouze funkci prostředí pro různé druhy rostlin a živočichů, ale chápeme je jako přírodní systémy, které se řídí přírodními zákony, zároveň však představují velmi specifický přírodní zdroj, který je lidmi využíván k plnění jejich vlastních potřeb.

Některé funkce lesa jsou realizovány na základě objednávky člověka (tzv. produkční funkce lesa), jiné existují bez ohledu na lidské potřeby. Tyto funkce působí na své okolí samotnou existencí lesa (tzv. mimoprodukční funkce lesa). Mezi konkrétní produkční funkce nepatří pouze produkce dřeva, ale například i možnost sběru lesních plodů. Mezi mimoprodukční funkce patří funkce vodoochranná, klimatická, půdoochranná, zdravotní a hygienická nebo rekreační (Dewar a kolektiv 2009).

Les je velmi důležitý nejen pro život každého jednotlivce, ale i pro lidstvo jako celek. Nejvýznamnější funkcí lesa, bez které by byl život na naší planetě buď velmi obtížný, ne-li vůbec nemožný, je funkce klimatická (Lesy ČR 2016).

Lesy mají výrazný vliv na venkovní teplotu, rozdíl teplot mezi lesem a loukou může činit až 4 °C. Dále je les schopen absorbovat mnohem více světla a méně jej na druhé straně odrážet do ovzduší. Les také snižuje rychlost větru, a to nejen uvnitř samotného lesního porostu, ale i na okrajích porostů, kdy na okrajích se tento jev projevuje na návětrné straně do vzdálenosti 5–10 výšek stromu, na závětrné straně dokonce do vzdálenosti 20–25 stromových výšek. Významným klimatickým faktorem je i zadržování prашných částic, podle druhové skladby 1 ha lesního porostu dokáže zadržet až 30–70 tun prachových částic za rok (Lesy ČR 2016).

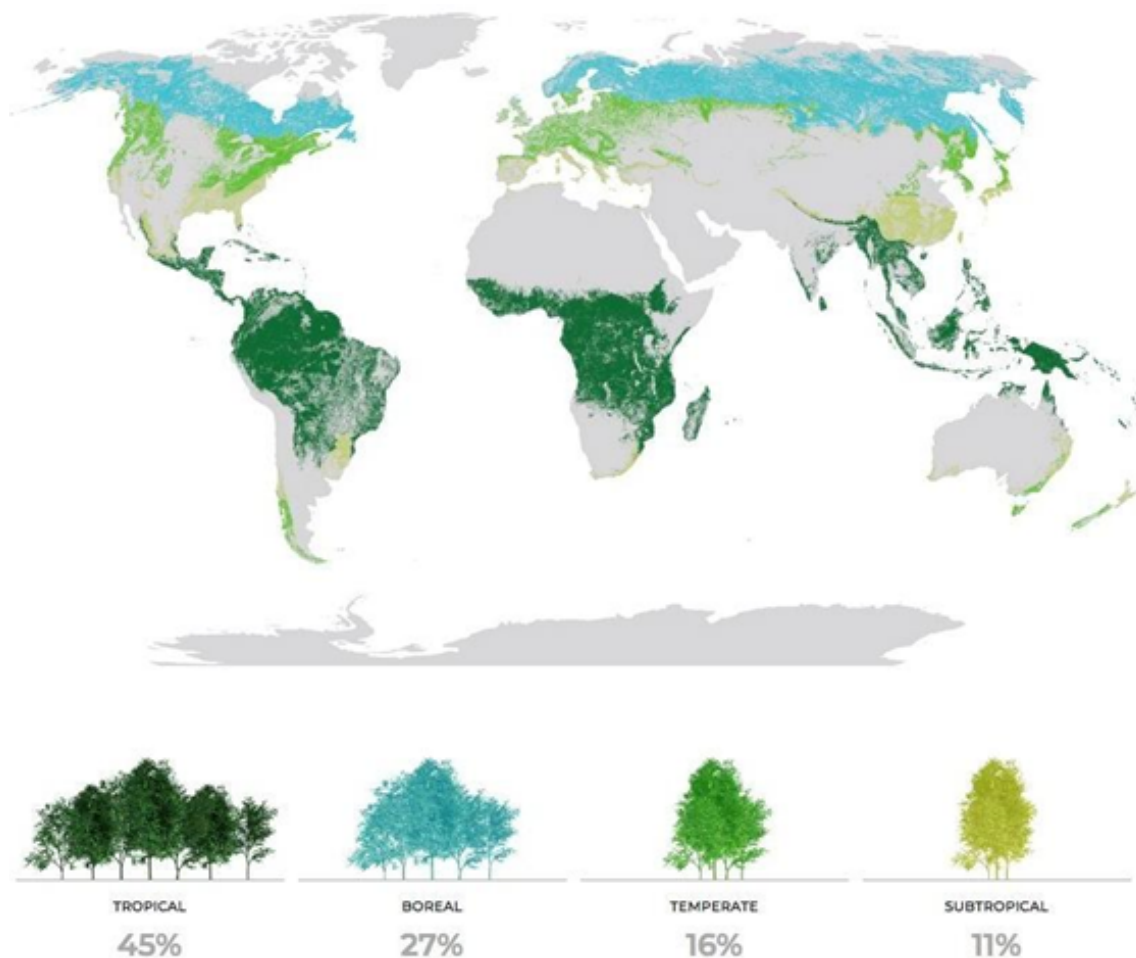
Další velmi podstatný význam lesů spočívá v jejich vlivu na skleníkový efekt. Jak vyplývá odborných studií, v důsledku intenzivní lidské činnosti vzniká značné

množství skleníkových plynů, jež zvyšují objem přirozeně se vyskytujících plynů tohoto typu v atmosféře a zintenzivňují a urychlují tím tzv. skleníkový efekt, a v důsledku toho i globální oteplování. A právě v těchto globálních a nebezpečných jevech hrají zásadní úlohu právě stromy, popřípadě lesy (Lesy ČR 2016).

Stromy totiž pohlcují z atmosféry oxid uhličitý (CO_2) za současného vytváření kyslíku (O_2), čímž pomáhají regulovat složení a poměr jednotlivých atmosférických plynů v ovzduší. Problém pak představuje právě intenzivní odlesňování, ke kterému docházelo v posledních staletích. Masivním odlesňováním zemské plochy se výše uvedený účinek lesů vytrácí, čímž se do atmosféry dostává mnohem více oxidu uhličitého, který nejvíce přispívá a umocňuje skleníkový efekt (Evropská komise 2001).

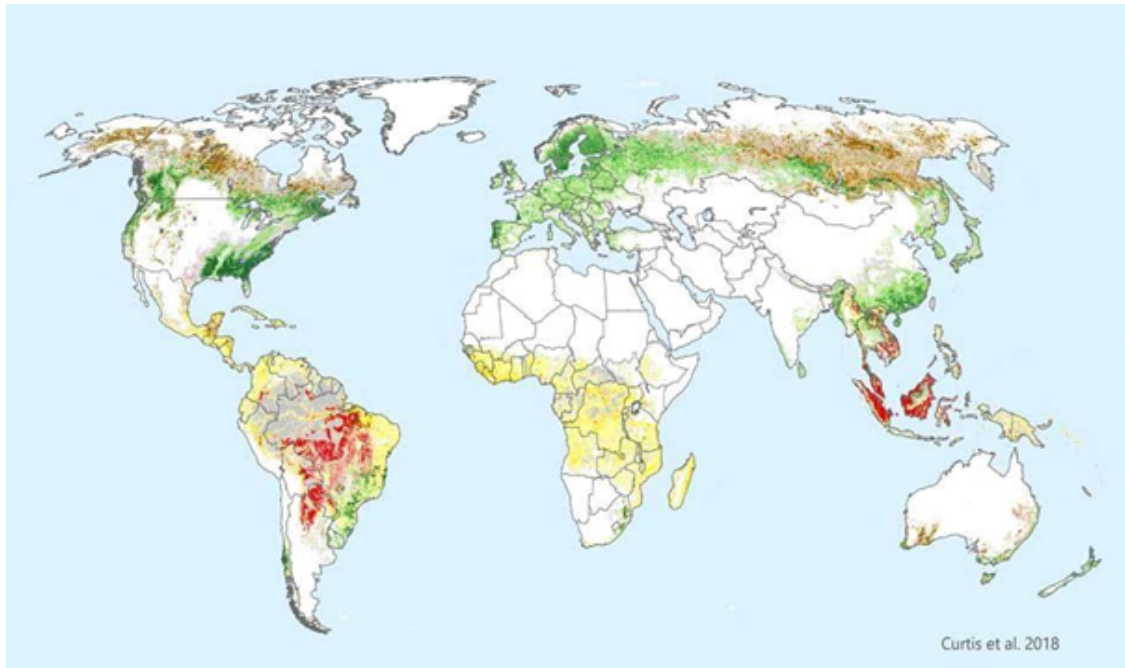
Že je v některých světových oblastech situace s odlesňováním v současné době již velmi vážná, potvrzují i dvě níže přiložené mapy (konkrétně Obr. 1 a Obr. 2). První mapa (Obr. 1) ukazuje na rozložení lesních ekosystémů na Zemi v roce 2020. Zastoupení lesních biomů na naší planetě je značně nepravidelné, a ve velkých rozlohách jsou typické zejména pro oblasti Jižní Ameriky, severní části Severní Ameriky, střední Afriky, Indonésie a Ruska.

V Evropě se s lesními porosty samozřejmě setkáváme také, ale ne již na souvislých územích, jak tomu bylo v historických dobách.

Obr. 1: Rozložení lesů na Zemi v roce 2020. Zdroj: fao.org.

Druhý obrázek (Obr. 2) uvádí intenzitu odlesňování v rámci různých světových oblastí. Samozřejmě se odlesňování týká především těch oblastí, v rámci kterých se lesy vyskytují v největším množství (viz Obr. 1). Níže uvedené změny se týkají situace v roce 2018. Oblasti znázorněné červenou barvou poukazují na oblasti, kde dochází k odlesňování nejintenzivněji. Jsou jimi Jižní Amerika, konkrétně oblast Amazonie, kde k odlesňování dochází v dlouhodobém měřítku. Dále jsou to oblasti západní Afriky, zejména oblast Guinejského zálivu, který je známý rozsáhlými pralesy, kde žije mnoho endemických druhů rostlin a živočichů. Další intenzivní kácení pralesů a lesů probíhá na indonéských ostrovech, které opět představují přirozená stanoviště pro mnoho endemických druhů rostlin a živočichů.

Obr. 2: Intenzita ve světovém odlesňování mezi lety 2000–2005.

Zdroj: Curtis et al., 2018.

Odlesňování krajiny je známé i pod názvem *deforestation*. Jak již bylo naznačeno, jedná se o jeden z největších současných globálních problémů naší planety. Průběh a důsledky odlesňování mohou, ať již přímo, či nepřímo ovlivnit život každého jedince na naší planetě. Úbytek lesů přispívá spolu s dalšími činiteli nejen ke změně globálního klimatu a vlivu na přirozený chod ekosystémů, ale je také podnětem k mnoha sociálním změnám (PSS 2016).

Z odborné literatury je zřejmé, že téměř polovina lesních porostů, které ještě před několika sty lety pokrývaly naši planetu, zmizela a proces odlesňování se v některých regionech neustále rozšiřuje na nová geografická území a urychluje se její proces (European Communities 2003).

Samotný pojem *deforestation* je mnohdy zjednodušován, a to pouze na význam slova „odlesnění“. Podle *Organizace pro výživu a zemědělství* (Food and Agriculture Organization, FAO), která se mimo jiné zabývá otázkami lesního hospodářství, lze termín *deforestation* popsat jako „přeměnu lesů za účelem jiného využití půdy nebo dlouhodobá redukce stromového pokryvu na méně než 10 % původní hodnoty (FAO 2007).

Za takovou razantní přeměnu lesů považujeme například intenzivní kácení lesních porostů za účelem získávání nové zemědělské půdy, za účelem zisku plochy pro účely výstavby lidských obydlí a sídel nebo i rozsáhlé kácení zdravých stromů pro dřevozpracující průmysl.

Nicméně Organizace spojených národů (OSN) upozorňuje, že pod termín deforestace spadá i degradace lesů a lesních porostů, která následně ohrožuje kvalitu zbylého lesa a jeho funkci v krajině, narušuje přirozené složení flóry a fauny a má nežádoucí vliv na biodiverzitu v dané oblasti. Z toho můžeme usoudit, že pojem deforestace je velice obsáhlý a obsahuje široké spektrum negativních lidských činností, které narušují krajinný ráz a strukturu lesních porostů (United Nations 2006).

3.2. Zalesňování krajiny

Je však velmi důležité zmínit, že tendence postupného odlesňování krajiny se týká v současné době pouze některých oblastí světa. Některé vyspělejší státy, které se začaly soustřeďovat na ochranu životního prostředí, si naopak plně uvědomují problémy, které krajina bez lesů působí nebo může způsobit v budoucnu.

Příkladem takového pohledu na tuto problematiku může být evropský kontinent, a zejména nadnárodní společenství Evropská unie. Tím samozřejmě nechci naznačit, že v rámci evropského kontinentu nedochází ke kácení lesů, těžbě dřeva i rozvoji zemědělství, nicméně v posledních dvou desetiletích si je Evropská unie vědoma toho, že člověk musí tyto zásahy do krajiny kompenzovat a že je nemůže činit bez rozmyslu.

Zpočátku docházelo v rámci evropského kontinentu k zalesňování zejména horských oblastí, které byly jen těžce využitelné pro zemědělské činnosti. Zde byla prováděna především těžba dřeva. Vytěžené plochy začaly být zalesňovány semenáčky a mladými stromky, které měly za několik let až desetiletí nahradit místa vytěžených stromů (European Communities 2003).

Postupem času, a především v současné době, Evropská unie zdůrazňuje nutnost opětovně zalesňovat ty oblasti, které byly odlesněny z důvodu jejich

zemědělského využití. Nejedná se v žádném případě o novou myšlenku, ke které by se již nepřistoupilo v minulosti, avšak je potřeba o této možnosti diskutovat a zdůrazňovat ji těm státům, které k podobným krokům ještě nepřistoupily (European Communities 2003).

Jaké konkrétní činnosti si tedy můžeme představit pod pojmem zalesňování? Někdy se veřejností zaměňuje pojem „zalesnění“, pojmem podobně znějícím, kterým je „znovuzalesnění“. Mezi těmito pojmy přes jejich značnou blízkost však existuje rozdíl. O jaký konkrétní rozdíl se jedná, pochopíme nejlépe z definic obou obnovy lesa se týkajících činností.

- **Zalesnění**

Představuje proces obnovy a znovuvytvoření oblasti lesa a lesní půdy, které se v rámci konkrétní geografické oblasti mohly vyskytovat již dávno, ale byly v minulosti odlesněny nebo jinak odstraněny v určitém okamžiku, a to nejčastěji pro zemědělské účely. Někdy je termín *opětovné zalesnění* používán pro rozlišení mezi původním lesním porostem a pozdějším uměle vysazeným lesem na určitém území (Bonan 2008).

Laicky řečeno se jedná o vysázení nového lesa na místech, které byly v dřívější době využívány pro zemědělskou činnost. Typicky tedy jde o zalesňování bývalých zemědělských půd, které nejspíše kdysi vznikly právě vykácením původního lesního porostu.

- **Znovuzalesnění (obnova lesa)**

Tento pojem představuje přirozenou nebo úmyslnou obnovu stávajících lesů potažmo i lesní půdy, které byly obvykle kvůli těžbě dřeva, nějakým způsobem znehodnoceny. Znovu zalesňováním lze přispět ke zvýšení kvality lidského života, i obnově přírodních stanovišť ekosystémů, zmírnění globálního oteplování či možnosti sklizení přírodní suroviny pro les typické (Bonan 2008).

Ačkoliv se v obou případech jedná o záslužné a velmi podobné aktivity, existuje mezi nimi jistý rozdíl. Pojmy zalesnění a obnova lesa byly do jisté míry synonymní,

resp. striktně se od sebe významově neodlišovaly. Podle nové vyhlášky (č. 456/2021 Sb., která nahradila původní vyhlášku č. 139/2004 Sb.) se však význam pojmů rozdělil. Termín *obnova lesa* se týká procesu výměny generací v již existujícím lesním porostu. Může se jednat také o přirozenou obnovu ze semen produkovaných mateřským porostem. V případě pojmu *zalesnění* se jedná o založení lesa tzv. „od základu“ na místech zcela pozměněných, tedy na zemědělských půdách, kde již zcela ustaly aktivní zemědělské činnosti. Také v tomto případě se může jednat o přirozené nasemenění z vedlejšího lesního porostu, případně solitérních stromů (sukcese).

3.3. Vývoj lesnatosti a zalesňování bývalých zemědělských půd

3.3.1. ČESKÁ REPUBLIKA

Historie českých lesů by se velmi stručně dala definovat následujícími slovy. *„Pokud populace rostla či narážela na svůj strop, docházelo v minulosti k přetěžování a devastaci lesů. Naopak při katastrofách se lesy obnovovaly a rozrůstaly se“* (zemepisec.cz 2018).

Ustanovení o trestech za krádež dřeva bylo obsaženo už v právní památce *„Zakon sudnyj ljudem“* z doby Velkomoravské říše. V rámci tohoto zákoníku byla na českém území první zmínka o trestu týkajícím se lesa, a konkrétně zde stálo, že *„kdo podpaluje cizí les nebo kácí z neho stromy, jest povinen dvojnásobkem“* (Vašice 1966).

Kolem roku 1350 nechal připravit tehdejší císař Karel IV. první celostátně platnou normu u nás, nazvaný zákoník *„Maiestas Carolina“*, který však v českých zemích nikdy nevešel v platnost. V této normě se dočteme, že v Království Českém jsou lesy, jejichž *„rozlehlost, hustota a výška stromu jsou známy v mnoha zemích světa“*. Nalezneme zde i prohlášení samotného císaře, že lesy jsou už v některých krajích vytěženy, vyorány a vykopány. Podle zákoníku měly být přísně trestány především krádeže dříví, zapálení královských lesů, svévolné kácení stromů apod. Tyto přísně trestané aktivity vypovídají o tom, jaký byl tehdejší stav českých lesů. Právě tato první právní norma představovala jakýsi předobraz všech budoucích tzv. lesních zákonů (Nožička 1957).

Husitské války znamenaly pro obyvatelstvo velký nápor a těžké zkoušky, avšak pro lesy znamenaly čas potřebného oddychu. Zprvce totiž výrazně ustalo rozsáhlé přeměňování lesů na zemědělská pole a louky a dále mnohdy značná plocha orné půdy, která náležela k vypáleným sídlům, začala opět zarůstat lesem (Nožička 1957).

Po dlouhé době klidu se v 16. století začal výrazněji projevovat vzestup hospodářství, kdy zvláště rozvíjející se hornictví způsobilo značný tlak na lesy. Vyklučování rozsáhlých lesních ploch mělo za následek trvalé snižování produkční základny, avšak potřeba dřeva se markantně zvyšovala. Bylo tedy nutné přikročit k pěstební péči o lesy a usilovat o zabezpečení co největší možné produkce dřeva (Nožička 1957).

Mimo přirozených způsobů obnovy lesa náletem a pomocí výmladků, byla již v 16. století známá a také skutečně uplatňovaná obnova umělá a zakládání lesů. První cílené zalesňování nelesní půdy u nás, o kterém se dochovala zmínka, se uskutečnilo v roce 1570, kdy byl za starou pražskou Oborou (dnešní oborou Hvězda) oplocen nově vysazený lesík. Umělá obnova a zakládání nových lesů se tehdy soustředily především na záměrné pěstování určitých zvláště potřebných dřevin. Pro včelařské účely byly tedy sázeny lípy, pro myslivecké účely zase duby a buky, jejichž plody měly sloužit jako potrava pro divokou zvěř (Nožička 1957).

Další velkou změnu v charakteru krajiny způsobila opět válka, tentokrát třicetiletá, která probíhala v letech 1618–1648. Válka způsobila v českých zemích pokles počtu obyvatel o třetinu, přičemž zcela zanikl srovnatelný počet sídel. Odhaduje se, že po válce 20–25 % poddanské půdy zůstalo zcela pustých a neobdělávaných. Na opuštěné půdě probíhala přirozená sukcese, v rámci, které se nejčastěji uplatňovaly bříza, osika, vrba a borovice (Nožička 1957).

Lesnické pokusnictví má své kořeny v době předbělohorské, kdy už byla známa umělá obnova lesa. Tomuto období jistě předcházely různé pokusy, i když o nich není dochovaný žádný záznam.

Od 18. století bylo prováděno množství pokusů o zalesnění bývalých a nevyužívaných zemědělských půd, které jsou dobře zdokumentovány. Až do poloviny 18. století ponechával rakouský stát veškerou péči o lesy pouze jejich vlastníkům. Prozíravější majitelé šlechtických velkostatků si plně uvědomovali

význam lesů a vydávali instrukce pro jejich obhospodařování s cílem zlepšit jejich stav. Většina lesů však byla v zanedbaném stavu a jejich části byly postupně přeměňovány na pole, louky a pastviny (Nožička 1957).

Za vlády císaře Karla VI. (1711–1740) došlo k prvnímu státem řízenému usměrňování hospodaření v lesích. O odvoz dřeva z lesa muselo být požádáno, byl proveden soupis a kategorizace lesů. Dvorský dekret pro Čechy z roku 1753 nařizoval, že v jakkoliv vykácených lesích musí být zase hned zajištěna jejich adekvátní obnova. Toto ustanovení přešlo později do lesního řádu. Od poloviny 18. století začaly v českých zemích platit tzv. lesní řády, vydávané Rakouskem, které mimo jiné stanovily vlastníkům povinnost obnovení lesa na vykácených plochách, zakazovaly pastvu v mladých kulturách a zavedly oplocování kultur tam, kde vznikaly velké škody (Poleno 1990).

Díky lesním řádům se začal důrazněji uplatňovat státní a společenský zájem o lesy a lesní hospodářství, což vedlo k postupnému zlepšování stavu lesů. K tomu přispělo i nařízení z roku 1805, které ukládalo zalesnit během války odlesněnou půdu. Porosty, které špatně prospívaly, měly být navraceny do dobrého stavu. V roce 1852 došlo k zásadní události, a to k vyhlášení platnosti prvního celorakouského lesního zákona č. 250/1852 r. z., který v sobě mimo jiné obsahoval i zákaz pustošení lesů i jakoukoliv přeměnu lesní půdy na jiné kultury bez úředního povolení, povinnost zalesnit nové holiny do 5 let a postupně zalesňovat staré. V té době činila rozloha lesní půdy zhruba 1 975 000 ha, před první světovou válkou to bylo již 2 350 000 ha (Nožička 1957).

Pro zalesnění nelesních půd se v Čechách z jehličnatých dřevin nejvíce používala borovice lesní, smrk ztepilý, borovice černá, borovice Banksova, modřín, z listnatých dřevin akát, bříza, dub, habr, lípa a jilm. Na extrémních stanovištích navazovalo zalesňování na důkladné technické úpravy (drnování strží, oživené záplety apod.) a přípravu půdy. Zalesňovalo se převážně sadbou, sije se používala méně. Při výsadbě se upřednostňovala výsadba starších a školkových sazenic (Lemberger 1960).

První světová válka samozřejmě znamenala konec zalesňovacích akcí, přičemž s intenzivní výsadbou na nelesních půdách se pokračovalo až po roce 1923 (500–600 ha/rok). Následně byla výsadba ukončena druhou světovou válkou.

Vzestup počtu zalesněných pozemků započal roku 1945, kdy vešel v platnost zákon č. 206/1948 Sb., o zalesňování, zřizování ochranných lesních pásů a zakládání (obnově) rybníků (Lokvenc 1958).

Zákon omezoval holosečný obnovní postup v lesích, pojednával o zalesňování na lesní půdě a ve druhé části i o zalesňování nelesních půd. Vlastníkům lesa bylo uloženo zakládat a obnovovat lesní porosty stanovištně vhodnými dřevinami a co nejrychleji a nejehospodárněji zalesnit holiny na lesní půdě. Také měly být zalesněny nelesní pozemky, které nebylo možno z nejrůznějších důvodů zemědělsky obhospodařovat (Lokvenc 1958).

V roce 1961 vešel v platnost „Generální plán zvelebení polního, lesního a vodního hospodářství“. Vedle delimitace zemědělského a lesního půdního fondu stanovoval vypracovat plány výsadby rychle rostoucích dřevin a ochranného zalesňování. Cílem plánování výsadby rychle rostoucích dřevin bylo zajistit dostatek topolového dřeva především pro papírenský průmysl. Díky tomu byly v období 1956–1960 vysázeny statisíce topolových a vrbových sazenic (Oliva a Sixta 2001).

Zalesňování pozemků určených k zalesnění podle státního plánu rozvoje národního hospodářství bylo již zakotveno v novém lesním zákoně č. 166/1960 Sb. Delimitace půdního fondu byla zpracována ve snaze o maximálně účelné využití půd. Z větší části vyčleňovala k zalesnění pozemky nevhodné pro zemědělské účely (klečová horská pásma, zamokřené nížiny, původní pastevecké louky), v menší míře však docházelo i k převodu zemědělsky využitelné lesní půdy do zemědělského půdního fondu (Oliva a Sixta 2001).

Plán byl však splněn jen asi na 50 %, v mnoha regionech bylo dokončeno pouze plánované ochranné zalesnění a na některých pozemcích zalesněním došlo ke změně druhů kultury. Zákon č. 53/1966 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, stanovil, že pro účely zalesnění lze ze zemědělského půdního fondu odejmout jen ty pozemky, o nichž bude prokázáno, že jde o pozemky extrémně svažité nebo ohrožené erozí, pozemky kamenité, trvale zamokřené, s nepatrnou hloubkou ornice nebo pozemky nepřístupné mechanizaci, popřípadě pozemky nezpůsobilé k zemědělské rekultivaci nebo jinak nezpůsobilé k zemědělskému využívání (Křepela 2002).

Na základě zákona č. 61/1977 Sb. se od roku 1978 staly součástí lesního půdního fondu také pozemky nad horní hranicí stromové vegetace ve

vysokohorských oblastech. Některé z těchto pozemků měly být zalesněny kosodřevinou, která měla zabraňovat erozi a vytváření lavin (Křepela 2002).

Za období 1948–1991 v Česku se uvolněním pozemků, které byly uznány nevhodnými pro racionální zemědělské obhospodařování, zvětšil lesní půdní fond asi o 9 % půdní výměry (MZE 2005).

Výměra lesní půdy v České republice vykazovala v období 1990 až 2008 trvalý nárůst. Pouze v menší míře se ale jednalo o zalesňování málo produkčních půd. Větší část přírůstků vyplývala zpočátku ze zpřesnění evidence a z převodu samovolně (náletově) zalesněných ploch, zejména v horských oblastech, z původní kategorie zemědělské půdy do půdy lesní. Jako podpora transformace zemědělství byl v roce 1994 vyhlášen dotační program podpory zalesnění méně produkčních ploch. Prognózy Českého institutu agrární ekonomiky v Praze uvažovaly o poklesu rozlohy zemědělské půdy ve prospěch lesní o cca 300 000 hektarů (Černý a kolektiv 2005).

Hlavních důvodů, proč docházelo a stále ještě dochází k nárůstu zalesněné plochy na území České republiky, je hned několik. Je to pokles zemědělských aktivit v České republice, kdy se kupříkladu mezi lety 1990–2008 zmenšily sklizňové plochy brambor ze 110 na 30 tisíc hektarů, cukrové řepy ze 119 na 50 tisíc hektarů či píce z 1 099 na 406 tisíc hektarů. Uvolněná orná půda byla intenzivně i přirozeně zatravněována i zalesňována (Kabrda a Bičík 2010).

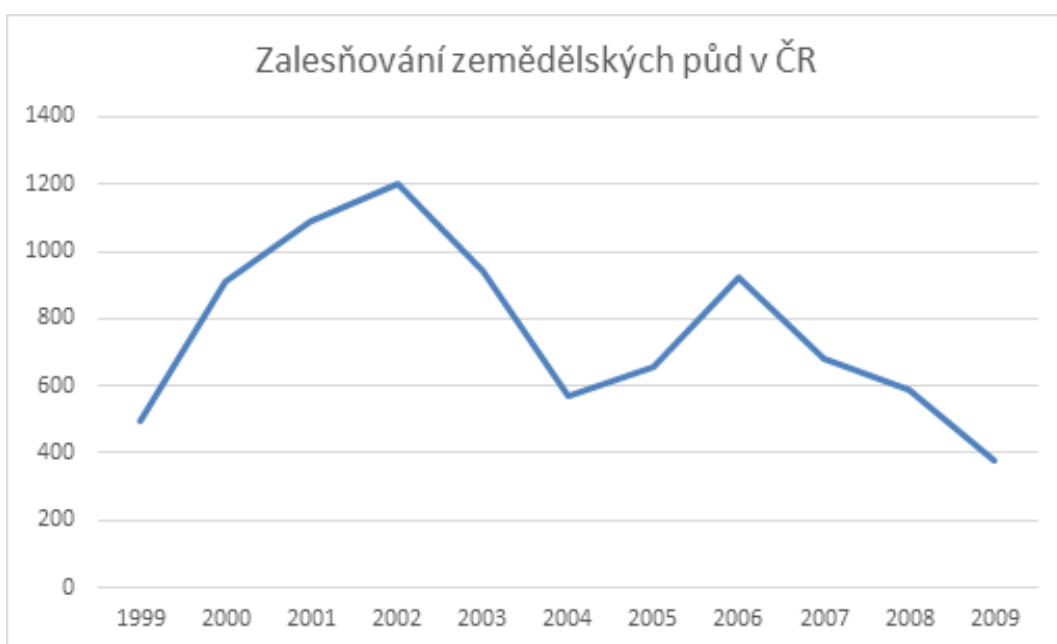
Druhým významným faktorem je zemědělská a ekologická politika. Vlády jednotlivých zemí, i České republiky, si uvědomují významné úlohy lesů, a to zejména jejich role ekologické, například zadržováním vody při velkých deštích zmenšují rozsah povodní, vážou uhlík vypouštěný při spalování fosilních paliv, a tím zpomalují globální klimatickou změnu, estetické či rekreační funkce. Právě z těchto důvodů je zalesňování zemědělské půdy cíleně dotováno (Kabrda a Bičík 2010).

Poskytování dotací na zalesňování zemědělské půdy v rámci programu Ministerstva zemědělství bylo ukončeno nařízením vlády č. 203/2004 Sb. a dále je financována pouze ochrana dříve založených lesních porostů do jejich zajištění. Podporu zalesňování počínaje rokem 2004 nově přebralo dofinancování ze strukturálních fondů Evropské unie (Špulák a Kacálek 2011).

Dotační prostředky byly navýšeny z evropského rozpočtu po vstupu Česka do Evropské unie roku 2004. Tak například v nedávném tzv. „programovacím období“ Evropské unie, které proběhlo v letech 2007–2013, byl hlavním zdrojem dotací pro české zemědělství a krajinu tzv. Program rozvoje venkova. Z tohoto zdroje bylo zalesňování podporováno konkrétně ve třech fázích (Kabrda a Bičík 2010):

- zalesnění hektaru zemědělské půdy bylo podpořeno jednorázovou dotací v rozsahu asi 50–90 tisíc Kč/ha (vyšší částky byly stanoveny pro listnaté dřeviny)
- po dobu dalších 5 let byla vyplácena podpora na péči o nově založený les v rozsahu okolo 13 tisíc Kč/ha/rok
- po dobu 15 let byla vyplácena náhrada za ukončení zemědělské činnosti v rozsahu 4–8 tisíc Kč/ha/rok (více při zalesnění orné půdy než louky či pastviny)

Celkově byly na tato konkrétní opatření vypláceny prostředky v objemu desítek až stovek milionů korun za rok (Kabrda a Bičík 2010).

Obr.grafu 3.: Zalesňování zemědělských půd v České republice mezi lety 1999-2009 (ha/rok).

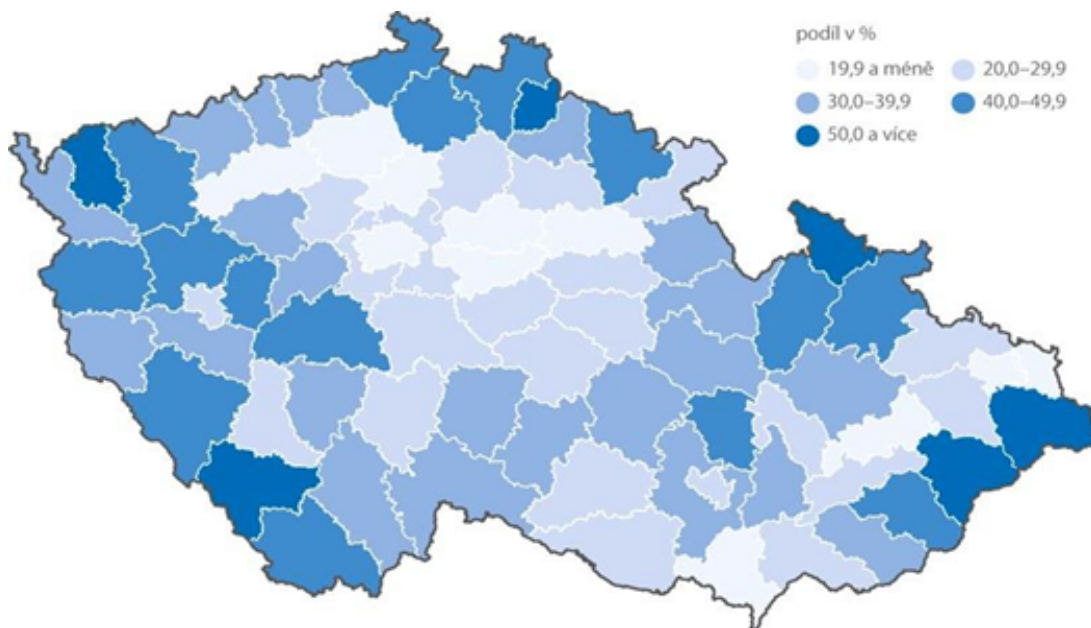
Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat dle Bartoš 2014.

Jak lze vidět z přiloženého grafu (viz obr. grafu 3), k maximálnímu zalesňování bývalých zemědělských půd na území České republiky docházelo v novodobé historii v letech 2001–2002, kdy bylo zalesněno více než 1 000 ha zemědělské půdy za rok. V následujících letech docházelo k poměrně rapidním poklesům, a v letech 2003–2009 nebyla nikdy překročena hranice 1 000 ha.

V současné době je zalesněno zhruba 34 % plochy České republiky. V posledních letech se nárůst plochy lesa stabilně pohybuje kolem 2 000 ha ročně, ale většinou se jedná o výsledek zpřesňování katastru nemovitostí, tj. započítání sukcesních ploch či dříve zalesněných pozemků, které byly dosud vedeny jako nelesní půda. Aktuální lesnatost v České republice je mírně pod průměrem zemí Evropské unie (37,6 %). Nejvyšší lesnatost mají v Evropě skandinávské státy (Finsko 73 %, Švédsko 69 %), zajímavostí je vysoká lesnatost ve Slovinsku (62 %). Naopak s nejmenším procentem lesů se setkáme ve Velké Británii (12 %), Nizozemsku (11 %) a Irsku (11 %). Ve Velké Británii a Irsku jsou nicméně realizovány rozsáhlé zalesňovací programy, které mají za úkol negativní trend zastavit a navýšit plochu lesního porostu (letemlesem.cz 2017).

České lesy jsou ze zákona obhospodařovány podle lesních hospodářských plánů a osnov, které jasně stanovují, jak se má o les pečovat, aby byl trvale udržitelným zdrojem dřeva jako suroviny. Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích, kterým se řídí hospodaření v českých lesích, patří k nejpřísnějším na světě. Výměra úmyslné holé seče nesmí být větší než 1 hektar a vzniklá paseka se musí do dvou let znovu zalesnit. Za porušení těchto pravidel hrozí vlastníkům lesů sankce.

Navíc, z celkové plochy je přes 70 % lesů certifikovaných mezinárodními systémy. Tyto certifikace označují lesní celky, které jsou spravovány za účelem zachování různorodosti, regenerační schopnosti, vitality a schopnosti poskytovat společnosti dostatek dřeva jako skvělé přírodní a obnovitelné suroviny. Takové lesy jsou schopné plnit požadavky veřejnosti nejen v současnosti, ale budou přinášet užitek i budoucím generacím.

Obr. 4: Lesnatost ČR v roce 2021- zalesněná je 1/3 území.

Zdroj: statistikaamy.cz

Současné nařízení vlády č.185/2015 Sb. o podmínkách poskytování dotací ze dne 22. července 2015.

Dotace

A) Sazba dotace

1) na založení lesního porostu

a) dřevinami jedle, borovice, buk, dub, lípa, douglaska a jasan činí 3035 EUR/1 ha, nebo

b) ostatními dřevinami neuvedenými v bodě 1 činí 2100 EUR/1 ha,

2) na péči o lesní porost pro dřeviny podle

a) písmene a) bodu 1 činí 669 EUR/1 ha, nebo

b) písmene a) bodu 2 činí 298 EUR/1 ha,

3) za ukončení zemědělské výroby na pozemku, který byl v evidenci využití půdy před jeho zalesněním veden s druhem zemědělské kultury standardní orná půda,

vinice, chmelnice, ovocný sad, školka nebo jiná trvalá kultura podle § 3 nařízení vlády č. 185/2015 Sb., činí 488 EUR/1 ha, nebo

- 4) za ukončení zemědělské výroby na pozemku, který byl v evidenci využití půdy před jeho zalesněním veden s druhem zemědělské kultury travní porost, úhor, trvalý travní porost nebo jiná kultura podle § 3 nařízení vlády č. 307/2014 Sb., činí 161 EUR/1 ha.
- B) Výši dotace na založení lesního porostu, dotace na péči o lesní porost a dotace za ukončení zemědělské výroby Fond vypočte jako součin výměry zalesněného pozemku, na kterou je poskytována dotace, a sazby uvedené v odstavci 1.
- C) Neosázené plochy nepřesahující šířku 4 metrů, které slouží zejména jako rozčleňovací průseky nebo nezpevněné lesní cesty podle lesního zákona, se z výměry zalesněného pozemku, na kterou se poskytuje dotace na založení lesního porostu, neodečítají.
- D) Je-li v příslušném kalendářním roce zalesněný pozemek deklarován žadatelem v jednotné žádosti jako plocha využívaná v ekologickém zájmu podle § 16 odst. 2 nařízení vlády č. 50/2015 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády, dotace za ukončení zemědělské výroby podle odstavce 1 písm. c) a d) se neposkytne na výměru zalesněného pozemku vyhrazenou jako plocha využívaná v ekologickém zájmu.
- E) Fond poskytne platbu v měně České republiky; sazba dotace podle odstavce 1 se přepočte podle směnného kurzu, který je uveřejněn v posledním Úředním věstníku Evropské unie ke dni 31. prosince kalendářního roku předcházejícímu roku, za který se dotace poskytuje. Není-li k tomuto datu směnný kurz stanoven, použije se nejbližší předcházející směnný kurz. (Nařízení vlády č. 185/2015 Sb.).

3.3.2. NĚMECKO

Obecné poznatky

Tak jako v zemích střední Evropy se i u našich západních sousedů během posledních dvou tisíciletí krajina původně hustě porostlá lesem změnila zejména ve prospěch zemědělských půd. Jako jinde byly lesy pro venkovské obyvatelstvo vždy nezbytné k naplnění základních potřeb. Les poskytoval dřevo pro stavbu domů, palivo, další rostlinné produkty i krmivo pro dobytek. Umožňoval také lov zvěře.

Až do 19. století byl preferován dub místo přirozeně dominujícího buku a borovice. Poslední dvě staletí pak byla degradovaná lesní půda obvykle zalesňovaná smrkem a borovicí. Důvody pro preferenci smrku a borovice jsou známé i z českého prostředí. Semena těchto dřevin jsou snadněji skladovatelná než žaludy a bukvice. Jehličnaté dřeviny rostou mnohem lépe na již jednou vyčerpané lesní půdě, oproti listnatým druhům nevyžadují tak intenzivní ochranu proti zvěři, proto je zalesnění jehličnany levnější. Jehličnaté dřevo lépe splňovalo potřeby rozvíjejícího se průmyslu, a to zejména ve stavebnictví (Vančura 2009).

Lesy, kde původně na obvykle se vyskytujících stanovištích převládal buk (jen na velmi suchých, mokrých, bohatších či naopak chudých půdách měly šanci další druhy jako dub, javor, jasan, třešeň, topol, vrba, borovice a ve vyšších polohách smrk a jedle), byly zredukovány na cca 30 % (Vančura 2009).

Významným mezníkem v zalesňování bývalých zemědělských půd v Německu byla Spolková inventarizace lesů (*Bundeswald-inventur*, BWI), která poskytuje základní informace, které jsou podkladem pro rozhodovací řízení a plánování v lesnické a obchodní politice, v oblasti ochrany lesa a životního prostředí, v dřevařském průmyslu a ve výzkumu lesa (Cejchan a Nováková 2012).

Hlavním cílem BWI je získání aktuálních, přesných a statisticky spolehlivých údajů o stavu, vývoji a změnách ekosystému lesa v Německu a jeho produkčních možnostech. Výsledky inventarizace slouží ke kontrole a optimalizaci obhospodařování lesů na celostátní i regionální úrovni, současně s ohledem na nové specifické potřeby lesa v ekologických souvislostech jeho vývoje (Cejchan a Nováková 2012).

BWI je společným projektem státu a jednotlivých spolkových zemí. Provádění BWI nařizuje spolkový lesní zákon z května 1975, první spolková inventarizace lesů byla provedena v období 1987–1989, tedy ještě před znovusjednocením Německa (tedy 3. 10. 1990). Druhá inventarizace byla v letech 2001–2002 a třetí probíhá v současné době (Cejchan a Nováková 2010).

Bavorsko

V rámci Německa se budeme zajímat detailněji o sousední spolkovou zemi Bavorsko, se kterou s Českem pojí úzké hospodářské a obchodní vazby. V Bavorsku, podobně jako ve všech německých spolkových zemích, řeší situaci s přebytkem méně úrodných zalesňováním neobdělávaných zemědělských ploch. Při zalesňování oblastí se rozhoduje na základě toho, jaká je vhodnost využívání konkrétní půdy, jaká je výnosová třída této konkrétní půdy či její přístupnost a sklon (Petrášová 2008).

V programu bavorského zalesňování byly stanoveny dvě základní prognózy a cíle, které měly být splněny v období 1985–2000. Minimální prognóza zněla, že v tomto časovém úseku bude zalesněno 172 000 – 225 000 hektarů neobdělávaných zemědělských ploch. Maximální vytyčené cíle byly stanoveny na 203 000 – 441 000 hektarů (Petrášová 2008).

Zalesněny měly být potenciálně vhodné plochy na zalesnění, travnaté pozemky a tzv. reziduální plochy, což jsou nevyužívané zemědělské pozemky. Tedy pozemky, na kterých není uskutečňováno žádné obdělávání. Omezení příjmů z těchto polností je pak vlastníkově finančně kompenzováno, ale kompenzace byly stanoveny pouze na teoretickou nadprodukcii plodin, které by zde byly pěstovány. Postupem let v Bavorsku přikročila vláda ke stanovení dotační politiky zalesňování (Petrášová 2008).

Bez dotací pouze málo zemědělců získalo náhradu z lesnického využívání půd. Většina zemědělců je totiž odkázaná na roční příjem z jejich polností. Z toho důvodu byla stanovena výška dotací právě podle předpokládaných výnosů ze zalesněných půd. Výše příspěvků se také odvíjí od toho, jaké dřeviny jsou na polnosti konkrétně

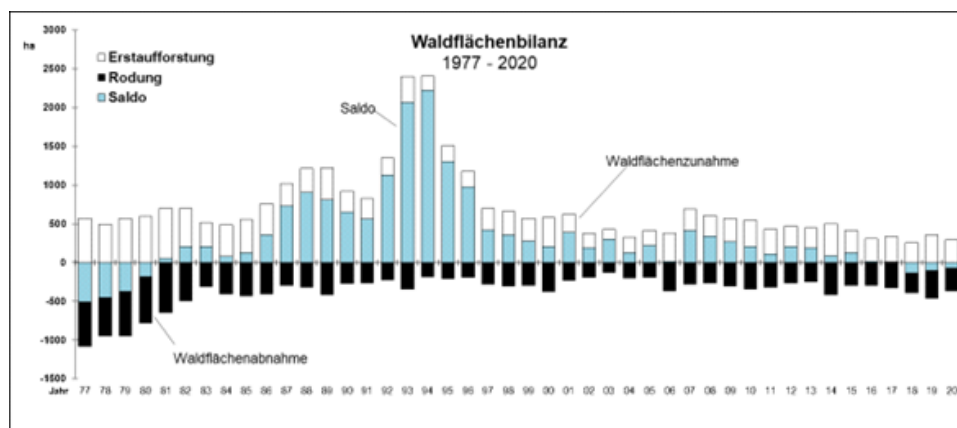
vysázeny (pro douglasku byla tehdy stanovena výše příspěvku v té době na 16 000 německých marek na hektar pole, pro smrk to bylo 35 000 německých marek, u kombinace smrku a buku až 39 000 marek, konverzní kurz byl 1 EUR = 1,96 německé marky), (Petrášová 2008).

Takováto potřeba dotování ze strany státu byla potřebná pouze pro první obmýtlí lesního porostu na zalesněné bývalé zemědělské půdě, jelikož v rámci dalších období budou pravidelné příjmy již zajištěny vysokými tržbami za dřevo (Petrášová 2008).

Spolková země Bavorsko těmito celkovými opatřeními zalesňování bývalých zemědělských půd a snížením polnohospodářské nadprodukce v roce 2000 dosáhla zisku v hodnotě 41 miliard německých marek. Z celkové analýzy zalesňování bývalých polnohospodářsky využívaných půd v rámci spolkové země Bavorsko vyplývá, že prioritní hledisko při ekonomické kvantifikaci finančních prostředků pro dotování představuje zachování do té doby realizovaných příjmů zemědělců, kteří se rozhodnou svůj pozemek zalesnit (Petrášová 2008).

Je nutné zmínit, že vlastníci zemědělské půdy se mohou sami rozhodnout, zda svou „neúrodnou“ půdu budou obdělávat nebo se jí rozhodnou zalesnit. Nutné je také zmínit, že funkci bavorských úřadů přebrala jako u ostatních členských zemí Evropská unie, která poskytuje zemědělcům dotace na pozemky, které se rozhodnou zalesnit, a kompenzují jim tak jejich potenciální ztráty (Petrášová 2008).

Na obrázku 5 je umístěn graf, který znázorňuje vývoj bilance lesní plochy na území spolkové země Bavorsko v letech 1977–2020. Celková výška sloupců poukazuje na nárůsty celkové plochy lesů v rámci let, z čehož bílá pole představují nově zalesněné zemědělské plochy, černá pole odlesněné plochy a modré plochy představují rozdíl mezi oběma veličinami, který může nabývat jak kladných (ve prospěch zalesnění), tak i záporných (ve prospěch odlesnění) hodnot. Zatímco do roku 1981 vidíme, že lesní plochy oproti zemědělským půdám ubývaly, od roku 1981 dodnes byly zemědělské půdy na území Bavorska spíše zalesňovány nebo se alespoň podíl zalesněných a odlesněných ploch držel ve vzájemné rovnováze.

Obr. 5: Bilance lesní plochy v Bavorsku v letech 1977-2020.

Zdroj: stmelf.bayern.de

3.3.3. RAKOUSKO

Rakouské snahy o opětovné zalesňování bývalých zemědělských půd v novodobé historii nejvíce ovlivnilo rakouské členství v nadnárodní organizaci Evropské hospodářské společenství (EHS), které bylo předchůdcem dnešní Evropské unie (EU).

Regionální podpůrná opatření vycházejí z nařízení (EHS) č. 1610/89 s tím, že toto nařízení navazuje na dřívější nařízení (EHS) č. 4256/88. Problematiky zalesňování nelesních půd, například i zalesňování bývalých zemědělských oblastí, se v těchto nařízeních konkrétně týkají podpory hospodaření v lesních školkách či obnovy a rozšíření zalesněných ploch, v rámci erozí a záplavami ohrožených oblastech. Ostatní probíhající opatření souvisejí již s dotacemi na rozvoj infrastruktury v lesních porostech, zvelebování lesů či na pomoc při práci s veřejností (Petrášová 2008).

V Rakousku, stejně jako ve všech členských státech Evropské unie, je zalesňování nelesních půd podporováno jako tzv. horizontální opatření, tedy opatření celoplošného charakteru. Všechna opatření jsou řízena dvěma nařízeními (2078/92 a 2080/92), která podporují zalesňování polnohospodářských půd, v rámci, nichž byly vytvořeny konkrétní programy a směrnice, podle kterých se musí řídit samotní vlastníci půdy (Petrášová 2008).

Podle prvního zmíněného nařízení (2078/92) je pro oblast lesnictví uplatňováno poskytování dotací na zalesňování a ošetřování opuštěných polnohospodářských a lesních ploch v případě ochrany životního prostředí a ochrany před požáry. Konkrétně se jedná o přeměnu druhového složení dřevin, o úpravu stability budoucích lesních porostů, případně i o opatření týkající se divoké zvěře. Nařízení se týká ploch, které nebyly více než 10 let obhospodařované (Petrašová 2008).

Nejmenší bývalé polnohospodářské plochy, které mohou být podle tohoto nařízení zalesněny, musí mít plošnou výměru alespoň 0,3 ha. U speciálních případů je připuštěno zalesňování zemědělských půd o výměře i 0,1 ha (Petrašová 2008).

Druhé nařízení (2080/92) představuje plán pomoci pro lesnictví, který měl v plánu zalesnit přes 4 600 ha rakouské půdy a přispět na péči o lesní porosty v rozsahu přes 4 200 ha. K zalesnění a ošetření byly vytvořeny příslušné směrnice. Směrnice umožňují majitelům zalesnit do té doby polnohospodářsky využívané půdy vhodnými druhy dřevin, a to za účelem redukce polnohospodářské půdy (Petrašová 2008).

Žadatelé o zalesnění bývalých zemědělských půd však musí splnit hned několik základních podmínek, které jsou ve směrnicích stanoveny. Jedná se o tyto podmínky (Petrašová 2008):

- Pro zalesnění musí být vyčleněna samostatná část pozemku (pozemková parcela). Při požadovaném zalesnění více bývalých zemědělských ploch musí být tyto části pozemku jasně vyčleněny.
- Zalesněny mohou být pouze ty pozemky, které byly v předchozím období polnohospodářsky využívány.
- Úhrnná plocha těchto pozemků musí být minimálně 0,3 ha a jednotlivé samostatné části pozemků nemohou být menší než 0,1 ha.
- Peněžité podpory se týkají pouze těch částí plochy, které budou skutečně pokryty lesem, nikoli části s volnými nezalesněnými pásy.

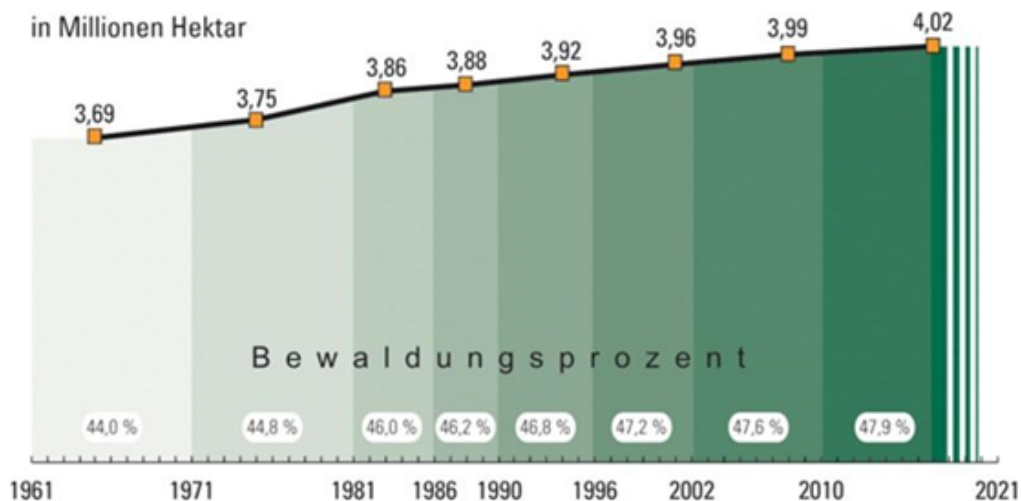
Majitel zemědělsky využívané půdy, který se rozhodne své pozemky zalesnit, může získat dotace nejen na samotné zalesnění této půdy, jakož i náhrady za ušlé zisky, které by na pozemku v případě jejich zemědělského využití získal, ale také dotaci na péči o tyto nově zalesněné plochy po dobu prvních 5 let (Petrášová 2008). Co je konkrétně myšleno pod pojmem „péče o les“?

Pod pojmem „péče o les“ v této směrnici rozumíme: přípravu půdy pro zalesnění, ošetřování a vyžínání mladých kultur, hnojení či případnou instalaci ochranných prvků kolem mladých a čerstvě vysazených lesních kultur, které by mohly být ohroženy okusem lesní zvěří (Petrášová 2008).

Mimo zakládání úplně nových lesních porostů na bývalých zemědělských půdách toto nařízení upravuje i případné přeměny či převody zemědělských půd či na budování lesní infrastruktury, která by usnadnila jejich majitelům péči o nově vzniklý lesní porost nebo pomáhala ochránit porosty před případnými požáry či povodněmi (Petrášová 2008).

Na základě obou nařízeních může vlastník nejen zvyšovat výměru lesní půdy zalesňováním polnohospodářské půdy, ale i zvelebovat stávající lesní porosty. Nařízení jsou pro vlastníky půd motivačního charakteru, protože mimo finančních prostředků z Evropské unie, které se mohou v některých regionech pohybovat až ve výši 75 % celkových nákladů, může být program zalesňování garantován i rakouským státem, a to ve výši až 25 % nákladů. Samotný vlastník půdy se pak podílí na financování zhruba z 5–10 % (Petrášová 2008).

Na obrázku 6 vidíme, jak probíhalo zalesňování bývalých zemědělských půd v soukromém i veřejném vlastnictví na území Rakouska v letech 1961 až 2021. Vyobrazený graf je výsledkem rozsáhlé, 60 let trvající studie správců rakouských lesů. Z obrázku je patrné, že na rakouském území došlo v rámci sledovaného období k poměrně razantnímu nárůstu zalesněné plochy, která byla v roce 1961 3,69 milionu hektarů, o 60 let později, v roce 2020 již 4,02 milionu hektarů.

Obr. 6: Zalesněná území v Rakousku mezi lety 1961–2021.

Zdroj: waldwissen.net

3.3.4. POLSKO

Oblast pokrytá lesy poklesla v Polsku mezi lety 1820–1938 z 38 % na 20 %. Což znamená, že za 118 let činila ztráta lesního porostu 18 %, což představuje výrazný pokles lesnatosti. To donutilo polskou vládu k razantním krokům, které musely být však oddáleny kvůli druhé světové válce. Mezi lety 1947–1970 byly tedy v Polsku uskutečněny rozsáhlé zalesňovací akce, za současné podpory přirozené sukcese, což dopomohlo k tomu, že již ve zmíněném roce 1970 dosahovala plocha lesních porostů 27 % (Petrášová 2008).

V letech 1971–1980 docházelo na polském území k zalesňování nelesních pozemků o rozloze 17,5 tisíc hektarů ročně, po roce 1980 do sedmi tisíc hektarů za rok. V období mezi lety 1971–1980 vzrostla plocha zalesněných oblastí na polském území na hodnotu 27,8 %, což představuje zhruba 8,7 mil. hektarů. Polský lesní státní podnik (Lasy Państwowe) obhospodařuje lesy vysazené na bývalých zemědělských půdách o výměře 650 tisíc ha (Petrášová 2008).

V Polsku byl roku 1995 přijat Státní program zvyšování lesnatosti, který měl za cíl posílit úlohu lesů a zalesňování. Hlavní důvody pro zalesňování jsou v tomto programu zmíněny (Petrášová 2008):

- eliminace extrémních stavů v povrchových a půdních vodách
- předcházení degradace a eroze půd
- vázání oxidu uhličitého a průmyslových plynů, neutralizace jejich účinků na ovzduší, vodu a půdu
- modifikace hydrologických a místních klimatických podmínek
- zachování biodiverzity flóry a fauny
- vylepšení podmínek osídlení v urbanizovaných terénech

Odborné zprávy uvádějí, že z celkové hodnoty polnohospodářské půdy v Polsku se nevyplatí hospodářsky obdělávat zhruba 17,5 % výměry. Vzhledem k celkové výměře půdy v Polsku se jedná zhruba o 10 % rozlohy státu. Pozemky, které nejsou zalesněny (Petrášová 2008), jsou zejména:

- půdy té nejhorší bonity na lužních pískách a pískách slabě hlinitých (asi 3 miliony ha)
- půdy s těžkou dostupností vzhledem k jejich poloze (0,2 milionů ha)
- půdy silně znečištěné těžkými kovy (0,1 miliónu ha)

Všechny výše uvedené typy půd představují potenciální půdy vhodné k zalesnění. Lesnický výzkumný ústav ve Varšavě vypracoval programy priority zalesňování především na základě těchto kritérií (Petrášová 2008):

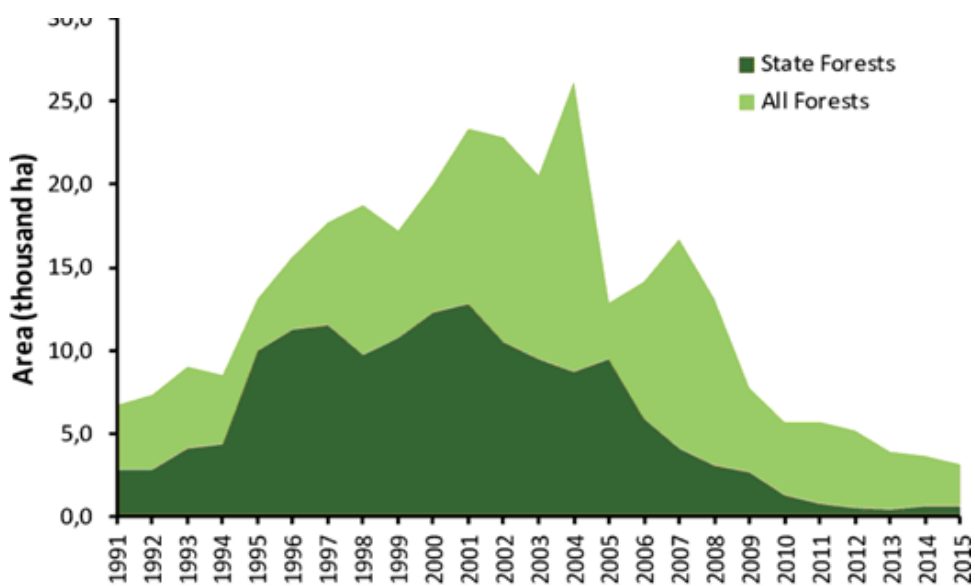
- Optimalizace struktury využívání krajiny, a to především vzhledem k marginálním podmínkám hospodaření na polnohospodářských půdách
- Podpora vodochranné a protierozní funkce les.
- Rozvoj rekreační funkce
- Zhodnocení kritérií sociálně-demografických či urbanizačních

Státní program zvyšování lesnatosti disponuje harmonogramem jeho zabezpečení, který sestává ze tří etap (Petrášová 2008):

Etapa I: Týkala se konkrétně let 1995–2000, v rámci, které bylo naplánováno zalesnit 100 000 hektarů polnohospodářské půdy. První etapa byla konkrétně zaměřena na přípravné práce, jako je organizační, ekonomické a legislativní zabezpečení programu. Etapa byla taktéž zaměřena na vypracovávání regionálních studií zalesňování polnohospodářských půd, se stanovením konkrétních podmínek k jejich konkrétnímu uskutečňování v etapách následujících.

Etapa II: Druhá etapa byla stanovena pro časový rámec let 2001–2010. Tato etapa se zaměřovala především na zalesňování ploch nevhodných pro polnohospodářské činnosti z hlediska potřebných strukturálních změn polnohospodářské výroby, a to vzhledem ke stabilizaci vlastnické struktury polnohospodářské půdy. V této etapě bylo cílem zalesnit 280 tisíc hektarů (z toho 240 tisíc ha umělou obnovou a 40 tisíc ha přirozeným náletem z okolních dřevinných porostů).

Etapa III: Poslední etapa programu byla stanovena pro časové období 2011–2020. V rámci této etapy bylo předpokládáno výrazné navýšení zalesňování privátních polnohospodářských půd, které patří drobným vlastníkům. Cílem poslední etapy bylo zalesnění bývalých zemědělských půd o výměře 260 000 hektarů. Po dokončení celého programu by měla lesnatost v Polsku dosahovat hodnoty 30 %.

Obr. 7: Roční výměra zalesněných bývalých zemědělských půd v Polsku v letech 1991–2015.

Zdroj: Banach et al., 2017.

Na obrázku 7 je uvedena polnohospodářská plocha v řádech tisíců hektarů, která byla zalesněna, v případě tmavě zelené barvy státními lesy, v případě světle zelené barvy i lesy v privátním vlastnictví. Největší plocha vysázených lesů spadá do časového období 2000–2005, což odpovídá druhé etapě státního zalesňovacího programu.

4. METODIKA

V rámci této bakalářské práce bylo využíváno dostupné škály odborných primárních i sekundárních zdrojů, které jsou jak česky, tak zejména anglicky psané. Anglická odborná literatura byla vyhledávána zejména v databázích Web of Science a Scopus. Teoretická práce bude charakteru rešeršního, praktická část bakalářské práce pak analytického charakteru. V analytické části této bakalářské práce byly mimo jiné využity veřejně nedostupné informace poskytnuté přímo pracovníky státní správy jednotlivých zemí, doplněné o odborné články a rozborů.

Z široké škály různých teoretických přístupů ke zpracování různých problematik byl pro tuto bakalářskou práci vybrán přístup tzv. empiricko-analytický, který pracuje s dostupnými rešeršními informacemi a je doplněn o autorovu analýzu aktuálních právních předpisů. Výsledkem by se měla stát bakalářská práce, která bude disponovat počtem dostačujících a jasných informací ohledně problematiky zalesňování zemědělských půd.

5. PRAKTICKÁ ČÁST

5.1.1. ČESKÁ REPUBLIKA

- **Administrativní proces změny využití území spojeného se zalesněním bývalé zemědělské půdy**

Zalesňování zemědělské půdy představuje z pohledu české legislativy velmi složitý administrativní proces, který je řízen a spravován hned několika různými zákony a vyhláškami. Pokud se majitel polnohospodářských pozemků rozhodne, že svou půdu již pro zemědělské účely nebude nadále využívat, musí se nejprve vypořádat s převodem zemědělského půdního fondu na lesní pozemek. Není totiž možné pouze na základě vlastního rozhodnutí založit na zemědělské půdě lesní porost.

Aby k tomu mohlo dojít, musí se plocha, která byla zapsána do zemědělského půdního fondu, oficiálně stát lesním pozemkem. S tím souvisejí následující zákony a vyhlášky: (Vopravil, Podrázský, Holubík 2017)

- zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných práv k nemovitostem
- zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), v platném znění
- vyhláška č. 164/2009 Sb., kterou se provádí zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 344/92 Sb., o katastru nemovitostí v platném znění
- zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu; v platném znění

- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění (novely č. 319/2016 Sb.)
- zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů, v platném znění; (budoucí novely č. 250/2016 Sb.)
- vyhláška č. 82/1996 Sb., o genetické klasifikaci, obnově lesa, zalesňování a o evidenci při nakládání se semeny a sazenicemi lesních dřevin
- zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, v platném znění (novela č. 184/2016 Sb.)

Aby mohla být konkrétní zemědělská půda zalesněna, a přeměněna opětovně na lesní porost, musí být splněna řada zásadních podmínek, které jsou legislativně vymezeny. Tato legislativní omezení mohou limitovat vhodnost konkrétní zemědělské půdy k jejímu plánovanému zalesnění. Jedná se hned o několik zásadních právních faktorů (Vopravil, Podrázský, Holubík 2017).

První faktor představuje ochrana zemědělského půdního fondu na základě kvality a produkční schopnosti konkrétní půdy. Ze zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, vyplývá, že půdy, které byly označeny třídou ochrany I a II, lze ze zemědělského půdního fondu vyjmout pouze v naprosto výjimečných případech, kdy jiný veřejný zájem výrazně převažuje nad zájmem ochrany zemědělského půdního fondu (Zákon č. 334/1992 Sb).

V České republice jsou totiž půdy v zemědělském půdním fondu označeny konkrétní třídou ochrany. Kvalitní a produktivní třídy jsou označeny ochranou I a II a jsou využívány pro zemědělskou činnost. Z toho důvodu jsou považovány za půdy nevhodné k zalesnění. Pakliže jsme majitelem polnosti označené ochrannou třídou I nebo II, může být velmi náročné vyjmout ji ze zemědělského půdního fondu a vysadit na ní lesní porost.

Na druhou stranu ze zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, vyplývá, že pro zalesnění pozemků s udělenou ochrannou třídou IV a V nebudou stanoveny žádné odvody za odnětí zemědělského půdního fondu. Z toho

důvodu jsou půdy ve IV. a V. třídě ochrany půdy považovány za půdy velmi vhodné k zalesnění (Zákon č. 334/1992 Sb).

Druhý faktor představuje ochrana přírody a krajiny. Některé půdy nemusí být vhodné pro zemědělské činnosti, na druhou stranu však svými vlastnostmi mohou tvořit unikátní přírodní stanoviště se zvýšenou biodiverzitou a výskytem chráněných druhů fauny a flóry a jejich zalesnění by mělo z hlediska ochrany přírody značně negativní dopady. V rámci zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, jsou uvedeny zásadní faktory životního prostředí, které budou negativně ovlivněny odnětím půdy ze zemědělského půdního fondu, a ekologické váhy vlivu odnětí ze zemědělského půdního fondu (Vopravil, Podrázský, Holubík 2017).

Za zásadní faktor s nejvyšší ekologickou vahou uvádí zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, zóny národních parků, národní přírodní rezervace a národní přírodní památky, přírodní rezervace a další významná stanoviště (Zákon č. 334/1992 Sb).

Poslední faktor, který si v této bakalářské práci zmíníme, představuje lokalizace a velikost plochy vhodné k zalesnění. Z nařízení vlády č. 185/2015 Sb., o podmínkách poskytování dotací v rámci opatření zalesňování zemědělské půdy a o změně některých souvisejících nařízení vlády, vyplývá, že dotace na zalesnění nemohou být poskytnuty na pozemek, který se nachází na území hlavního města Prahy. Dále vymezuje velikost a lokalizaci plochy vhodné k zalesnění tak, že dotace mohou být poskytnuty na zalesnění souvislé plochy dílu půdního bloku o výměře nejméně 0,5 ha, nejde-li o plochu navazující na stávající pozemek určený podle lesního zákona k plnění funkcí lesa. Tato podmínka se považuje za splněnou i v případě, že překážka návaznosti na stávající pozemek určený k plnění funkcí lesa nebo souvislosti plochy zalesněného dílu půdního bloku není širší než čtyři metry (zákon č. 185/2015 Sb.).

Aby mohl být konkrétní zemědělský pozemek vyňat ze zemědělského půdního fondu, a mohl být oficiálně prohlášen za lesní pozemek, musí majitel provést celou řadu administrativních úkonů. Základní krok představuje „územní řízení“ vedené na „stavebním úřadě“, které vyžaduje řadu vyjádření z jiných úřadů a další přílohy. V případě úspěšného územního řízení obdrží žadatel „územní rozhodnutí o změně využití území“. Toto rozhodnutí je nejdůležitější přílohou konečného

„Rozhodnutí o prohlášení pozemku za pozemek určený k plnění funkcí lesa“ získaného na základě „Řízení o prohlášení pozemku za pozemek určený k plnění funkcí lesa“. Poté lze provést změnu charakteru využití území (a režimu využití území) v katastru nemovitostí (Zákon č. 183/2006 Sb.).

- Jakým způsobem je v dané zemi na zalesněných pozemcích zajištěno právo myslivosti.

Právo myslivosti představuje souhrn zákonem daných práv a povinností lesní zvěř chránit, cílevědomě chovat, lovit a přivlastňovat si ulovenou nebo nalezenou uhynulou zvěř, její vývojová stadia a shozy paroží, jakož i užívat k tomu v nezbytné míře honebních pozemků (Zákon č. 449/2001 Sb.).

Les představuje přirozené životní prostředí lesní zvěře. Volně žijící zvěř, nacházející se v daný okamžik na zalesněném pozemku, ovšem není majetkem vlastníka pozemku. Vlastník pozemku proto nemá přímé oprávnění tuto zvěř lovit, přivlastňovat si ulovenou nebo uhynulou zvěř, její vývojová stadia či shozy paroží. Výše popsané oprávnění, včetně povinnosti řádné celoroční péče o zvěř, jsou součástí práva myslivosti (Zákon č. 449/2001 Sb.).

Výkon práva myslivosti zajišťuje uživatel honitby. Aby vlastník lesa mohl vykonávat právo myslivosti na svých pozemcích, musel by získat toto postavení, tedy stát se uživatelem honitby (např. na základě smlouvy o nájmu honitby) nebo se na činnosti uživatele honitby účastnit (např. členstvím v honebním společenstvu). Při výkonu hospodářské činnosti by se měl vlastník lesa chovat eticky a ohleduplně, aby svojí činností nezpůsobil zvěři újmu a nepoškozoval její životní podmínky, není-li to nezbytné k ochraně lesních porostů před škodami způsobenými zvěří (Zákon č. 449/2001 Sb.).

- **Jakým způsobem je obvykle prováděna ochrana založených porostů proti škodám způsobeným zvěří**

Při výskytu zvýšených stavů zvěře nebo při její koncentraci v některém ročním období v určité lokalitě může zvěř způsobovat škody na čerstvě zalesněném pozemku, i pozemku již dříve zalesněném. Vlastník, popř. nájemce honebního pozemku musí činit přiměřená opatření k zabránění škod způsobených zvěří, přičemž však nesmí být zvěř zraňována ani usmrcována. Minimální rozsah přiměřených opatření je pro vlastníky lesů stanoven v prováděcí vyhlášce k lesnímu zákonu (Vyhláška č. 101/1996 Sb)

Jakým způsobem jsou porosty bráněny proti nadměrnému působení lesní zvěře? V rámci české historie se nejčastěji jednalo o používání zábranných prostředků na straně jedné (redukce vysokých kmenových stavů zvěře odstřelem, příkrmování v zimním období) a na straně druhé o ochranné či hospodářské prostředky (výsadba tzv. měkkých okusových dřevin do lesních porostů, zřizování mysliveckých políček a trvalých remízků pro zvěř ve smíšených a polních honitbách). Jednou ze skupin opatření proti škodám zvěří okusem byla i včas provedená chemická nebo mechanická ochrana porostů (nátěry stromků, omotání stromků namočenými látkami se zapáchajícím oděrem, kovové ochrany, dřevěné plůtky, drátěné pletivo, stavění oplocenek). (Zabloudil, Korhoun 2005).

V současnosti se v některých oblastech k ochraně lesních kultur úspěšně používá nepraná ovčí vlna s dlouhým vlasem. Jednotlivé plodonosné dřeviny a ovocné stromy je vhodné proti okusu a ohryzu zabezpečit včas, ihned po dokončení výsadby, a to chrániči z plastu s dostatečnou výškou. V současné době je nejvíce populární a nejvíce ekonomicky výhodné využívání chemických prostředků na ochranu kultur, mechanické ohrazování mladých stromků je sice nejefektivnější, ale zdlouhavé a finančně náročné.

5.1.2. V BAVORSKU

- Administrativní proces změny využití území spojeného se zalesněním bývalé zemědělské půdy

Nejnovější směrnice pro zalesňování bývalých zemědělských ploch na bavorském území (tzv. ErstAuffR) vznikla v létě roku 2006 a byla vyhlášena a přijata bavorským zemským Ministerstvem zemědělství a lesů, a to po dohodě s bavorským státním Ministerstvem životního prostředí a bavorským státním Ministerstvem pro stavebnictví a dopravu (ErstAuffR 7902-L 2015).

Podle článku 16 odstavce 1 a věty 2 BayWaldG je pro zakládání lesních porostů vyžadováno oficiální povolení. Zakládání lesních porostů na bývalých zemědělských půdách představuje šetrnou a extenzivní formu využívání půdy s mnoha pozitivními účinky, zejména pro předměty ochrany životního prostředí, kterými jsou např. udržování vody v krajině, ochranu půdy před erozí, zvyšování biodiverzity apod. Roli hraje také zvyšující se zájem o produkci dřevní biomasy (BayWaldG art.16 2005).

Pro zalesnění půdy, která předtím nebyla využívána k lesnickým účelům, tedy nebyla pokryta stromy, a majitel na ní chce lesní porost vypěstovat výsevem nebo výsadbou, je vyžadováno povolení v souladu s čl. 16 odst. 1 věta 1 BayWaldG. Prvním zalesněním se rozumí jakákoliv extenzivní výsadba lesních dřevin, tedy aktivní zakládání lesa na pozemcích dříve nelesně využívaných, nejčastěji na bývalých zemědělských půdách. První zalesnění malých ploch také vyžaduje povolení, pakliže se jedná o území větší než 0,1 ha. O lesní porost ve smyslu BWaldG se nejedná v případě výsadby menších ploch v zastavěném území (§ 2 odst. 2 č. 4 BWaldG) nebo částí komunikací podle § 1 spolkového zákona o hlavních silnicích (FStrG). (§ 2 Abs. 2 Nr. 4 BWaldG).

Bez povolení může majitel plochy zalesnit:

- výsevem nebo výsadbou jednotlivých stromů, pokud to není spojeno s plošným účinkem
- výsevem nebo výsadbou jednotlivých skupin nebo řad stromů a živých plotů na menších plochách

Kontrola rozmístění krajinných prvků je významným národně kulturním opatřením jak z ekonomického, tak ekologického hlediska. Především v oblastech s nižší lesnatostí je žádoucí první zalesnění místně vhodnými dřevinami, a to i z důvodů zachování krajinného plánování. Pakliže majitel zemědělské plochy chce tuto plochu použít k zalesnění, musí se držet několika základních bodů, které jsou stanoveny v bavorském zákoně o lesnictví (16 Abs. 2 Nr. 4 BWaldG. 2005).

(1) K zalesnění lesnický nevyužívaných pozemků lesními dřevinami výsevem nebo výsadbou je třeba povolení. To platí i pro produkci vánočních stromků a okrasného klestu.

(2) Povolení může být zamítnuto nebo omezeno podmínkami pouze tehdy, je-li zalesnění v rozporu s krajinným plánováním ve smyslu čl. 4 BayNatSchG, jsou-li ohroženy základní zájmy státní správy nebo ochrany přírody a údržby krajiny, bude-li narušena rekreační hodnota území, nebo lze očekávat významné nevýhody pro okolní nemovitosti.

(3) Mezní vzdálenost od sousedních pozemků, kterou je třeba dodržet pro první zalesnění, lze v rámci požadavku stanovit větší než v ustanoveních zákona občanského zákoníku.

(4) Jsou-li plochy k zalesnění stanoveny v územních plánech na základě zákona, není k počátečnímu zalesnění potřeba povolení. V takových případech je třeba dokončení zalesnění ohlásit nižšímu lesnímu úřadu.

(5) V případech, kdy je zalesnění vyžadováno z naléhavých důvodů veřejného blaha, musí jej vlastníci zalesňovaných pozemků strpět.

(6) O první zalesnění nevyužívaných zemědělských ploch ve smyslu odstavce 4 má být usilováno pro podporu lesnictví. První zalesnění takových ploch má být usnadněno sloučením v rámci scelovacího řízení. Pokud neexistují žádné subjekty, které by uskutečnily zalesnění ve smyslu odstavce 4, měl by Svobodný stát Bavorsko nebo jiné regionální orgány tyto oblasti získat a zalesnit.

(7) Pokud byly plochy podle odstavce 1 zalesněny v rozporu s povolením, lze nařídit odstranění tohoto porostu.

• Jakým způsobem je v dané zemi na zalesněných pozemcích zajištěno právo myslivosti

Zákon o myslivosti poskytuje právní rámec, na základě, kterého lze lov provozovat. Při myslivosti a péči o zvěř musí odpovědná osoba zohledňovat nejen práva, ale musí také plnit povinnosti. Právo myslivosti například zahrnuje výhradní pravomoc chovat druhy zvěře na určitém území, lovit je a získávat je (StMELF Jagdrecht in Bayern 2021)

Cílem bavorského zákona o myslivosti je (BayRS 792-1-L 2019)

- Udržovat druhově bohatou a zdravou populaci zvěře ve vyváženém vztahu k jejím základním podmínkám pro život,
- zajistit a zlepšit přirozené prostředí pro život zvěře
- pokud je to možné, zamezit narušování řádného zemědělského, lesnického a rybářského hospodaření se zvěří, zejména by lov měl umožnit přirozené zmlazení místních dřevin v podstatě bez ochranných opatření
- vyvažovat myslivecké zájmy s jinými veřejnými zájmy, zejména se zájmy národní kultury, ochrany přírody a péče o krajinu

I bavorské lesy představují přirozená stanoviště lesní zvěře, o která se musejí starat myslivci neboli osoby s oficiálním oprávněním k myslivosti. Existenci, rozsah a hranice honitby (honebního revíru) zjišťují v případě potřeby orgány myslivosti. Osoba oprávněná k myslivosti je povinna v honebním revíru vykonávat právo myslivosti. Je vlastníkem revíru odpovědným za výkon práva myslivosti včetně ochrany všech zásad myslivosti. Pokud není majitel lesa schopen nebo ochoten vykonávat mysliveckou činnost, není-li osobou oprávněnou k myslivosti, musí pověřit jednoho nebo více osob způsobilých k lovu (BayWaldG Art. 7 BGBI. FN 792-1 2019).

- **Jakým způsobem je obvykle prováděna ochrana založených porostů proti škodám způsobeným zvěří**

Nejlepší ochranou proti škodám způsobenými zvěří jsou adaptované populace zvěře v přiměřené populační hustotě. Ústředním úkolem lovu je tedy regulovat populaci zvěře tak, aby byla ve vyváženém vztahu k přirozeným základům života. V lese platí „cíl obnovy lesa“ zakotvený v bavorském zákoně o myslivosti. Ten říká, že přirozené zmlazení dřevin vhodných pro lokalitu by mělo být v podstatě možné bez použití ochranných opatření. To vyžaduje především úzkou a důvěryhodnou spolupráci mezi vlastníkem lesa a nájemcem mysliveckého revíru (StMELF 2015).

Ve zvláštních situacích však může být nutné chránit mladé lesní stromky před jejich poškozením. Je-li potřeba ochránit mladé lesní porosty nebo přirozenou obnovu před škodami způsobenými zvěří, je plot většinou nejúčinnějším a nejlevnějším způsobem. V případě plotů však musí být zajištěno, aby byly trvale odolné vůči zvěři, což vyžaduje pravidelné kontroly. Zkušenosti navíc ukazují, že čím větší je oplocená plocha, tím obtížnější je udržet ochranu proti zvěři. Plocha dvou hektarů by proto neměla být, pokud možno překročena (StMELF 2015).

Je možná i individuální ochrana rostlin proti škodám způsobenými zvěří. To se obvykle vyplatí pouze na malých plochách a s nízkým počtem rostlin. K tomuto účelu je k dispozici široká škála jednotlivých mechanických a chemických ochranných prostředků. Osvědčené je například použití ovčí vlny. Jednoduše lze omotat neupravenou vlnu kolem vrcholového pupenu mladých stromů. Chemické prostředky na ochranu proti okusu musejí být schváleny Spolkovým úřadem pro ochranu spotřebitele a bezpečnost potravin a smějí se používat pouze v souladu s návodem k použití na obalu (StMELF 2015).

5.1.3. V RAKOUSKU

Administrativní proces změny využití území spojeného se zalesněním bývalé zemědělské půdy

Při zalesňování půdy, dříve využívané k zemědělství, je třeba dodržovat různá zákonná ustanovení. Pro přeměnu travního porostu nebo pole na les má význam celostátní lesní zákon, v Dolním Rakousku také zákon o ochraně krajinného rázu, zákon o územním plánování a v mnoha případech i zákon o ochraně přírody (Landwirtschaftskammer Niederösterreich. 2020).

Pokud umělou obnovou lesa dojde k zalesnění předchozí zemědělské plochy, považuje se tato plocha za les ve smyslu lesního zákona po deseti letech od realizace konkrétních opatření, tedy od výsadby stromků. To znamená, že všechny lesnické předpisy pro tuto oblast jsou platné až od tohoto okamžiku. Před uplynutím desetileté lhůty však může být lesní porost opět bez povolení vlastníkem pozemku trvale odstraněn. Pokud však byly poskytnuty dotace z federálních fondů na zalesňování, je oblast obecně považována za les podle lesního práva. Jakmile je dotace vyplacena, bez povolení již nesmí být lesní porost odstraněn (Landwirtschaftskammer Niederösterreich. 2020).

V případě vzniku lesa samovolnou sukcesí dochází ke vzniku lesního porostu, když plocha porostu dosáhne zápoje alespoň padesát procent a porost je v průměru alespoň tři metry vysoký. Pokud má majitel plochy v úmyslu

nadále využívat tuto plochu pro zemědělské účely, musí být vegetace odstraněna včas, tedy dříve, než doroste prahových hodnot. V opačném případě je nutné povolení k mýcení porostu podle lesního zákona (Landwirtschaftskammer Niederösterreich. 2020).

Předpokladem pro to, aby pozemek mohl být uznán jako les, musí být plocha minimálně 1 000 m² s průměrnou šířkou minimálně deset metrů, a to jak pro zalesňování, tak pro budoucí lesní hospodaření. Dále musí být v porostu přítomny dřeviny, které jsou podle lesního zákona klasifikovány jako „lesní porosty“. Pokud plocha přímo sousedí s jiným lesem, minimální plocha a minimální šířka neplatí (Landwirtschaftskammer Niederösterreich. 2020).

Bez ohledu na ustanovení zákona o ochraně kulturních území a územním plánování platí povinnost získat povolení ke změně využití území v chráněných krajinných oblastech již delší dobu, a to podle zákona o ochraně přírody, při překročení výměry 1 hektaru. Stále více však mohou v této souvislosti nabývat na významu i celoevropské předpisy na ochranu přírody „Natura 2000“. V předepsaných evropsky chráněných územích je povinnost získat povolení (posouzení vlivů na přírodu) závazná pro záměry, které by jednotlivě nebo v souvislosti s jinými mohly významně narušit příslušné předměty ochrany, jako je přítomnost některých druhů ptactva (Landwirtschaftskammer Niederösterreich. 2020).

• Jakým způsobem je v dané zemi na zalesněných pozemcích zajištěno právo myslivosti.

Objektivní myslivecké právo v Rakousku zahrnuje všechny právní normy, které se zabývají myslivostí. Subjektivní právo myslivosti je neoddělitelně spjata s majetkem, zatímco praktické právo myslivosti v souladu se zásadou územního systému myslivosti vyžaduje honební oblast (vlastnická nebo družstevní honitba) se stanovenou minimální výměrou (SCHENNACH 2007).

V Rakousku jsou s výjimkou oblastí pro „zemědělský chov volně žijících zvířat“ všechny oblasti loveckými oblastmi. Jsou však i oblasti, kde myslivecké aktivity „odpočívají“, tj. neprovádějí se (například v okolí domů, na hřbitovech, veřejných komunikacích apod.). Výkonem příslušného zákona o myslivosti jsou ze zákona pověřeny okresní správní úřady. Různé úkoly jsou svěřeny státním mysliveckým sdružením pod dohledem úřadu. Každá spolková země má svůj státní myslivecký spolek, který je veřejnoprávní korporací (SCHENNACH 2007).

Lovné plochy se dělí na soukromé honitby (ve většině spolkových zemí minimálně 115 ha plocha, v Burgundsku a Tyrolsku 300 ha plocha), navazující komunitní honitby (alespoň 500 ha plocha) a speciální honitby (společenské hony menší než 500 ha). Na soukromé honitbě je oprávněn k lovu majitel pozemku za předpokladu, že má lovecký lístek. (SCHENNACH 2007).

Tradičně jsou honitby, které nejsou využívány vlastníkem pozemku, pronajímány třetím osobám, což obnáší převzetí všech mysliveckých práv a povinností na příslušnou loveckou sezonu (10 let) v revíru a je doprovázeno zvláštními právními ustanoveními (např. pevná doba nájmu, povinnost k náhradě škody ze strany nájemce apod.). Alternativou k leasingu je dohoda o odstřelu, kterou stále více preferují zejména větší lesní správy a která jako jednoduchá smlouva dává oběma stranám větší manévrovací prostor (SCHENNACH 2007).

Kontaktní osobou vzhledem k orgánům státní správy ve věcech myslivosti je v případě nájmu nájemce. V případě smlouvy o odstřelu úřady nemají přehled o tom, kdo právo myslivosti vykonává, tj. kdo je střelcem. Společenské honitby jsou většinou pronajímány na základě veřejné dražby mysliveckým družstvům nebo mysliveckým společnostem (sdružení za účelem myslivosti), ale mohou být zadány i fyzickým osobám nebo jiným právníckým osobám, ale k tomu dochází výjimečně (SCHENNACH 2007).

- **Jakým způsobem je obvykle prováděna ochrana založených porostů proti škodám způsobeným zvěří**

Nejlepší ochranou proti škodám způsobeným zvěří je přizpůsobení populace zvěře přírodním podmínkám. Populace divoké zvěře by měla být jen tak vysoká, že hlavní dřeviny (zejména smrk) může být ponechán bez ochrany a smíšené dřeviny (např. jedle, modřín, buk, klen) si poradí jen s jednoduchými ochrannými opatřeními. Ochranu proti okusu zvěří lze aplikovat buď plošně pomocí ohradníku na ochranu proti zvěři, pomocí jednoduchého ohradníku (drátěného koše), nebo pomocí ochranného nátěru, který je aplikován zejména v září a říjnu (Klimafitterland 2020).

Přizpůsobení populace zvěře představuje nejlepší způsob, jak předcházet škodám. Silný výskyt škod, kdy si jeleni obrušují své parohy o stromy, je obvykle známkou nadměrné populace zvěře. V některých případech stačí odstřel určitých kusů. Proti škodám pomáhají divoké ochranné ploty a různé druhy nátěrů. Drátěné koše, sloupky na ochranu stromů, ochranné spirály a podobně jsou při vysokém riziku vytloukání účinné jen částečně. (Klimafitterland 2020).

5.1.4. V POLSKU

- **Administrativní proces změny využití území spojeného se zalesněním bývalé zemědělské půdy**

Zalesňování půdy není jen cestou k jejímu zhodnocení, ale také příspěvkem k řešení problémů zemědělství a aktivizace venkova, k utváření prostorové struktury, přírodních podmínek a žádoucí úrovně biodiverzity. Z těchto důvodů se na zalesňování půdy vztahuje řada právních předpisů, konkrétně v oboru lesnictví, územního rozvoje, zemědělství, ochrany životního prostředí, ochrany přírody, ochrany zemědělské a lesní půdy, ochrany rostlin, lesního semenářství, dále základní znalosti občanskoprávních vztahů a správy majetku (SKOLUD 2008).

Znalost této problematiky je velmi důležitá, pokud chce vlastník půdy využít finanční pomoc na zalesňování. Jakmile je zalesnění dokončeno, dochází ke kvalitativně nové formě využití půdy, a tudíž k jakékoli změně – ať už souvisí s návratem k zemědělskému využití, či nikoliv, případně pro nezemědělské a nelesní účely – je možné přistoupit pouze po získání souhlasu konkrétního orgánu veřejné správy (SKOLUD 2008).

Základním právním aktem, upravujícím problematiku zalesňování, je lesní zákon, který obsahuje mimo jiné:

- stanovení druhů pozemků, které mohou být určeny k zalesnění (pustiny, zemědělská půda nevhodná pro zemědělskou výrobu a zemědělská půda nevyužívaná a další), spolu s uvedením požadovaných environmentálních funkcí zalesňování (zabránění erozi a tvorbě stepí, ochrana vod, rekultivace lesních pozemků, stabilizace dun a pohyblivých písků).

- označení „Národního programu zvyšování lesnatosti“ jako dokumentu specifikujícího velikost zalesnění, jejich rozložení a způsob realizace. Tento

program je vypracován ministrem odpovědným za životní prostředí a poté schválen Radou ministrů

- stanovení pozemku k zalesnění v místním územním plánu nebo rozhodnutí o stavebních podmínkách a pozemkové úpravě
- možnost získání podpory na úhradu nákladů na zalesňování (kromě zemědělského zalesňování) s uvedením zdroje financování. Žádosti v této věci se zasílají starostům

Pro vlastníka pozemku má zásadní význam soulad plánovaného zalesnění s ustanoveními místního plánu územního rozvoje (místního plánu). To je důležité zejména v případě, že na území, jehož se plán týká, existuje více veřejných potřeb, včetně: vodního hospodářství, zemědělské a živočišné výroby, udržování prostorového pořádku a přírodní a krajinné hodnoty, rozvoj osídlení, investice a průmyslová výroba. V takové situaci by výsledkem rozboru možností zalesnění mělo být stanovení hranice lesa, která je pomyslnou čarou definující současné a budoucí využití území (SKOLUD 2008).

Pokud platné územní plány neurčují umístění zalesnění, je zdrojem informací o účelu využití konkrétních ploch studie podmínek a směrů územního rozvoje obce. Studie tak umožňuje identifikovat oblasti, kde zalesňování bývalé zemědělské půdy není v rozporu s jinými potřebami. Pokud jde o zalesnění, jedná se zpravidla o chudou zemědělskou půdu označenou jako určenou pro zemědělský rozvoj nebo zalesnění. Vlastníci pozemků mohou rovněž požádat o individuální určení místa k zalesnění rozhodnutím o podmínkách rozvoje podle zákona o územním plánování a rozvoji, které vyžaduje získání rozhodnutí o podmínkách životního prostředí. (SKOLUD 2008).

Samostatné řešení bylo přijato pro zalesňovací programy financované z fondů EU v rámci Programu rozvoje venkova (PRV). Bylo stanoveno, že finanční podporu lze poskytnout na pozemky určené k zalesnění v místním plánu územního rozvoje nebo na základě ustanovení studie podmínek a směrů

územního rozvoje obce. V prvním případě plnění výše požadavku je potvrzeno výpisem z územního plánu, zatímco ve druhém případě se dokládá osvědčení potvrzující, že určení zemědělských pozemků pro zalesnění není v rozporu se zjištěnými studiemi (SKOLUD 2008).

• Jakým způsobem je v dané zemi na zalesněných pozemcích zajištěno právo myslivosti

Lov mohou na území polských lesů provádět členové Polského mysliveckého svazu. Osoby, které nejsou oficiálně členy svazu pak se souhlasem nájemce nebo správce 40 mysliveckého svazu. Jako nečlenové, kteří mohou lovit, jsou chápány (a) osoby s vyšším, středním nebo středním průmyslovým lesnickým vzděláním, (b) osoby s jiným vysokoškolským vzděláním s mysliveckým zaměřením nebo (c) osoby, které dříve ztratily členství v Polském mysliveckém svazu. Právo vykonávat myslivost mají i občané členských států Evropské unie, pokud jsou oprávněni k výkonu myslivosti v členském státě Evropské unie a složí-li doplňující zkoušku z polského jazyka před komisí (Prawo łowieckie Art.42 1995).

Lov může být proveden individuálně nebo i hromadně. Pakliže se jedinec nebo jedinci rozhodnou lovit v polských lesích, musí mít u sebe členský průkaz Polského mysliveckého svazu a povolení k držení lovecké zbraně nebo jiný doklad opravňující k jejímu držení, provádí-li lov s použitím zbraně určené k loveckým účelům. K provedení individuálního lovu je nutné kromě dokladů i písemné pověření vydané nájemcem nebo správcem myslivecké honitby (Prawo łowieckie Art.42 1995).

• Jakým způsobem je obvykle prováděna ochrana založených porostů proti škodám způsobeným zvěří

Ve zdravém lese (ekosystému) existuje stav přirozené rovnováhy, tedy všechny organismy žijící na daném území jsou zastoupeny v množství, které neohrožuje ostatní ani celý ekosystém. Žádný z obyvatel lesa není ve své povaze škůdcem, ale pokud je zmíněná rovnováha prostředí narušena, dochází k poškození, v krajním případě i k odumírání celých ekosystémů (SCHWEDA 2020).

V současné době je v polských lesích díky pěstebním opatřením, zvyšujícím přirozenou odolnost lesů, používána chemická ochrana stromků v mnohem menším měřítku než v minulých letech. Dříve totiž byly polské lesy složeny především z borových a místy také smrkových monokultur, od čehož se upustilo, a začaly být vysazovány lesy blízké přirozené druhové skladbě (tj. smíšené lesy), které disponují mnohem vyšší odolností (SCHWEDA 2020).

Základem polských ochrannářských aktivit je posilování přirozené odolnosti lesa. Zvyšováním biodiverzity (ochrana starých dutých stromů, vyvěšování budek pro ptáky, ochrana mravenišť, zřizování ptačích úkrytů a mnoho dalších aktivit) lesníci podporují výskyt užitečného ptactva a hmyzu. Lasy Państwowe věnují mimořádnou pozornost ochraně nových výsadeb proti zvěři. Velcí lesní savci (jeleni, daňci a srnci) jsou nepostradatelným prvkem lesního ekosystému. K jejich pobytu v lese přirozeně patří i ničení mladých lesních kultur, zejména v zimě. K jejich ochraně nejčastěji lesníci využívají ploty z kovového pletiva, u mladých stromků pak obaly z PVC, které zabraňují zvěři spásat mladou kůru (SCHWEDA 2020).

6. DISKUSE

V rámci diskuzní části této bakalářské práce se budeme věnovat srovnáním základních třech témat, která jsme si zodpověděli u každého sledovaného státu. Jsou konkrétní problematiky řešeny ve všech státech stejně, nebo se v právních rámcích jednotlivých zemí vyskytují nějaké zásadní rozdíly?

• **Administrativní proces změny využití území spojeného se zalesněním bývalé zemědělské půdy**

V rámci první otázky jsme se zajímali o to, jak je v jednotlivých zemích právně definovaný rámec pro zalesňování bývalých zemědělských ploch. Je zřejmé, prvním společným znakem všech posuzovaných zemí je, že zalesňování zemědělské půdy představuje z pohledu jednotlivých legislativ různě (většinou značně) složitý administrativní proces, který je řízen a spravován hned několika různými úřady, několika různými zákony a vyhláškami.

Majitel půdy se v žádné ze zkoumaných zemí nemůže svévolně rozhodnout, že ze zemědělské půdy vytvoří les, a učinit tak. Ve všech zemích rozhoduje především typ konkrétního pozemku, zda může, či nemůže být provedena změna využití na lesní porost. Pokud je půda kvalitní a patří do zemědělského fondu, není vhodná pro zalesnění. Také závisí na mnoha dalších aspektech – kde se plocha vyskytuje, zemědělská situace, vodohospodářská situace, ráz krajiny aj.

Splní-li konkrétní pozemek všechny uvedené administrativní a zákonem stanovené podmínky, může být přepsán ze zemědělského půdního fondu na tzv. lesní pozemek. Současně jeho majitel zpravidla může žádat o dotace, které jsou spojeny se zřízením lesního porostu. Dotace na zalesňování jsou vypláceny ve všech zkoumaných zemích, jelikož všechny země jsou součástí Evropské unie.

Ve všech zkoumaných zemích musí také plocha dosahovat určitých rozměrů, aby mohly být dotace vypláceny. U každé země se tato minimální plocha liší. Liší se také i výše dotací.

K rozdílům mezi sledovanými zeměmi dochází zejména ve vnímání toho, kdy je konkrétní zemědělská půda již vnímána jako lesní půda. Na základě české legislativy musí být zemědělská půda nejprve oficiálně přešpaná ze zemědělského fondu na lesní pozemek a až poté může být zalesněna. Naproti tomu v Rakousku je zemědělská půda nejprve zalesněna a teprve 10 let poté, co zde začnou růst stromy, se může stát pozemek oficiální lesní plochou. V Polsku je legislativa podobné té české, tedy musí být pozemek nejprve oficiálně zapsán jako „lesní pozemek“ a až poté na něm mohou být sázeny stromy.

• Jakým způsobem je v dané zemi na zalesněných pozemcích zajištěno právo myslivosti

Ve všech posuzovaných zemích představují lesy prostor, kde mohou lovit pouze oficiální členové loveckých uskupení, kteří jsou držiteli loveckého lístku. Majitel pozemku nemůže bránit lovu na jeho pozemku, avšak musí být o loveckých aktivitách obeznámen. V Bavorsku a Rakousku kupříkladu mohou být lesy i oficiálně pronajaty mysliveckým spolkům. Myslivci musejí dodržovat všechna práva i povinnosti, které jim myslivecké povolení ukládá.

Výkon práva myslivosti zajišťuje ve všech zemích uživatel honitby. Aby vlastník lesa mohl vykonávat právo myslivosti na svých pozemcích, musel by získat toto postavení, tedy stát se uživatelem honitby (např. na základě smlouvy o nájmu honitby), nebo se na činnosti uživatele honitby účastnit (např. členstvím v honebním společenstvu).

• Jakým způsobem je obvykle prováděna ochrana založených porostů proti škodám způsobeným zvěří

Ve všech sledovaných zemích se lesníci a myslivci opírají o základní pravidlo – nejlepší ochranou proti škodám způsobeným zvěří je přizpůsobení populace zvěře přírodním podmínkám. Populace divoké zvěře by měla být ve vzájemné rovnováze. Pokud je nějaký druh lesní zvěře přemnožen, vznikají škody, tudíž musí být populace udržována v rovnováze. Populace zvěře by měla být pouze tak vysoká, že hlavní

dřeviny (zejména smrk) může být ponechán bez ochrany a přimíšené dřeviny (např. jedle, modřín, buk, klen) si poradí jen s jednoduchými ochrannými opatřeními.

Zatímco v České republice jsou individuální ochrany (oplůtky) kolem stromků a oplocenky pro plošnou ochranu brány jako vysoce nákladné a pracné na instalaci a používají se stále velmi hojně chemické postřiky či mechanická ochrana terminálních výhonů pomocí přírodní ovčí vlny. V Německu, Rakousku i Polsku se přikládají spíše k instalacím oplocení a dřevěných oplůtků. Ovčí vlna je ale používána v současné době ve všech sledovaných zemích.

7. ZÁVĚR

Jedním z nejhojnějších a nejvýznamnějších ekosystémů jsou v současné době lesy. Lesy neplní pouze funkci přirozeného stanoviště, ale chápeme je jako přírodní systémy, které se řídí přírodními zákony, zároveň však představují velmi specifický přírodní zdroj, který je lidmi využíván k plnění jejich vlastních potřeb.

Za dlouhou lidskou historii byly lesy intenzivně člověkem využívány, a nehledělo se na jejich významnou ekologickou funkci. Až zhruba v 90. letech 20. století začala být situace s rozlohou lesních porostů v Evropě neúnosná, a přistoupilo se k intenzivnímu zalesňování bývalých již nevyužívaných zemědělských půd.

V současné době je zalesňování v zemích Evropské unie finančně podporováno, avšak z hlediska jednotlivých právních legislativ představuje velmi složitý administrativní proces, který je řízen a spravován hned několika různými úřady, několika různými zákony a vyhláškami. Za administrativně nejsložitější proces může být chápán český legislativní proces, který sestává z mnoha dílčích kroků, a může trvat i poměrně dlouho, než je zemědělská půda oficiálně přepsána na lesní pozemek. Oproti tomu v Rakousku k této problematice přistupují o něco přívětivěji. Majitel pozemku smí na bývalé zemědělské půdě vysázet stromy, ačkoliv není plocha oficiálně přepsána na lesní pozemek. Zalesněná plocha je automaticky počítána za les ve smyslu lesního zákona po deseti letech od realizace konkrétních opatření, tedy od výsadby stromků.

Doporučením pro českou legislativu je, aby celý administrativní proces byl co nejvíce zjednodušen, kupříkladu využitím rakouského vzoru, aby byli jednotliví vlastníci půd ochotni a motivováni zalesnit je, a nezalekli se složitého a dlouhého administrativního procesu.

8. POUŽITÁ LITERATURA

LITERÁRNÍ ZDROJE

BONAN, GB. 2008. Forests and climate change: Forcings, feedbacks, and the climate benefits of forests. *Science*. Volume 4, Issue 6, pp. 1444–1449.

CEJCHAN, S, NOVÁKOVÁ, H. 2012. Inventarizace lesů v Německu. *Lesnické práce*. Volume 91, Issue 12, pp. 37-51.

ČERNÝ, Z, LOKVENC, T, NERUDA, J. *Zalesňování nelesních půd*. 1. vydání, Praha: Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR, 1995. 55 stran.

ELLIS, EC, RAMANKUTTY, N. 2008. Putting people in the map: Anthropogenic biomes of the world. *Front. Ecol. Environ.* Volume 6, Issue 3, pp. 439–447.

EUROPEAN COMMUNITIES. 2003. *Sustainable forestry and the European Union. Initiatives of the European Commission*.

KABRDA, J, BÍČÍK, I. 2010. Dlouhodobě změny rozlohy lesa v Česku a ve světě. *Geografické rozhledy*. Volume 6, Issue 3, pp. 1-10.

KOLECKA, N, KOZAK, J, KAIM, D. 2017. Understanding farmland abandonment in the Polish Carpathians. *Appl. Geogr.* Volume 88, Issue 6, pp. 62–72.

KŘEPELA, M. 2002. *Vývoj lesního zákonodárství na území České republiky z hlediska hospodářské úpravy lesů*. Disertační práce. Praha, Česká zemědělská univerzita, Lesnická fakulta, Katedra hospodářské úpravy lesů. 166 stran.

LEMBERGER, J. 1960. Některé výsledky a zkušenosti půdoochranných akcí v Českých krajích. Lesnický časopis, VI: 225-231.

LOKVENC, T. 1958. Historie zalesňování nad horní hranicí lesa v Krkonoších. Práce výzkumných ústavů lesnických CSR, 15: 151-166.

MZE. 2005. Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2004. Ministerstvo zemědělství. 108 stran.

NOŽIČKA, J. Přehled vývoje našich lesů. 1. vydání, Praha: SZN, 1957. 460 stran.

OLIVA, J, SIXTA, J. 2001. Lesnická politika (texty přednášek pro lesnickou fakultu CZU v Praze). Skriptum LF CZU, elektronická verze: 100 stran.

PETRÁŠOVÁ, V. 1998. Zalesňovanie nelesných pod v niektorých krajinách Európy.

Lesnický časopis. Volume 44, Issue 3, pp. 209-221.

POLENO, Z. Lesy a lesní hospodářství ve světě I. 1. vydání, Praha, SZN, 1990. 280 stran.

SCHENNACH, MP. Jagdrecht, Wilderei und „gute Policey“: Namen und ihre Durchsetzung im frühneuzeitlichen Tirol. Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main 2007, [ISBN 978-3-465-04023-1](https://www.klostermann.de/ISBN-978-3-465-04023-1).

SKOLUD, P. Zalesianie gruntów rolnych i opuszczonych terenów rolniczych poradnik właściciela. Warszawa: Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, 2008. ISBN: 978-83-89744-82-1.

ŠPULÁK, O, KACÁLEK, D. 2011. Historie zalesňování nelesních půd na území České republiky. Zprávy lesnického výzkumu. Volume 56, Issue: 1, pp. 49-57.

VANČURA, K. 2009. Lesní hospodářství Německa. Lesnické práce. Volume 88, Issue 3, pp. 13-27.

VAŠICA, J. Literární památky epochy Velkomoravské 863–885. 1. vydání, Praha: Lidová demokracie, 1966. 287 stran.

VOPRAVIL, J, PODRÁZSKÝ, V, HOLUBÍK, O. Principy zakládání porostů na bývalé zemědělské půdě v rámci ploch vymezených k zalesnění. Metodika pro praxi. 1. vydání, Praha: Powerprint, 2017. ISBN: 978-80-87361-69-6.

ZABLOUDIL, F, KORHOUN, P. 2005. Ochrana porostů proti škodám zvěří kdysi a dnes. Myslivost. Volume 10, Issue 6.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Bayerisches Staatsministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten (StMELF).2015. Schutzmaßnahmen gegen Wildschade. Dostupné z <https://www.stmelf.bayern.de/wald/waldbesitzer>

Bayerisches Staatsministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten (StMELF). 2021. Jagdrecht in Bayen (online). Dostupné z: <https://www.wildtierportal.bayern.de/jagd/094822/index.php>

Články: zemepisec.cz. Historie lesů na území České republiky [online]. Dostupné z: <https://zemepisec.cz/ekologie-zivotni-prostredi/historie-lesu/>

Články: letemlesem.cz. 2017. V Česku je dvakrát více lesů než za dob Marie Terezie [online]. Dostupné z: <http://letemlesem.cz/zajimavosti/v-ceskych-lesich-je-vice-nez-dvakrat-vice-lesu-nez-za-dob-marie-terezie/>

EVROPSKÁ KOMISE. 2001. Příčiny změny klimatu [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/clima/climate-change/causes-climate-change_cs

FAO. 2007. Manual On Deforestation, Degradation, and Fragmentation Using Remote Sensing and GIS [online]. Dostupné z: <https://www.fao.org/forestry/en/>

Landwirtschaftskammer Niederösterreich. 2020. Kulturumwandlung: Wenn die Wiese zum Wald wird [online]. Dostupné z: <https://noe.lko.at/kulturumwandlung-wenn-die-wiese-zum-wald-wird+2400+2698981>

LESY ČR. 2016. Funkce lesa [online]. Dostupné z: <https://lesy.cz/wp-content/uploads/2016/12/a1- cedula-funkce-lesa.pdf>

Klimafitterland. 2020. Wie schütze ich meinen Wald vor den Wild? [online]. Dostupné z: <https://www.klimafitterwald.at/fragen-und-antworten/wie-schuetze-ich-meinen-wald-vor-dem-wild/>

PRAŽSKÝ STUDENTSKÝ SUMMIT. 2016. Odlesňování [online]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Odles%C5%88ov%C3%A1n%C3%AD- UNEP.pdf>

SCHWEDA, P. 2020. Ochrana lasu [online]. Dostupné z: <https://osie.torun.lasy.gov.pl/ochrona-lasu#.YaeVINDMLIU>

UNITED NATIONS. 2006. Global problem named Deforestation [online].

Dostupné z: <https://www.cbd.int/2011-2020/>

PŘÁVNÍ PŘEDPISY

BayWaldG Art. 7 BGBl. FN 792-1 (Spolková sbírka zák. FN-792-1) 2019. Dostupné z www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayJG-7

Art 42, Rozdział 8 - Wykonywanie polowania - Prawo łowieckie.(Sitrka zákonů 2020.0.1683. ze dne 13.10.1995) Dostupé z <https://lexlege.pl/prawo-lowieckie/art-42/>

Bayerisches Jagdgesetz (BayJG) BayRS 792-1-L 2019 Dostupné z <https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayJG>

Bayerisches Waldgesetz Art. 16 (BayWaldG) in der Fassung der Bekanntmachung vom 22. Juli 2005 Dostupné z <https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayWaldG-16>

Vyhláška č. 101/1996 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o opatřeních k ochraně lesa a vzor služebního odznaku a vzor průkazu lesní stráže, v platném znění.

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu v platném znění

Zákon č. 185/2015 Sb., o podmínkách poskytování dotací v rámci opatření zalesňování zemědělské půdy a o změně některých souvisejících nařízení vlády.

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, v platném znění

Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-449>

7902-L. Richtlinien zur Erstaufforstung und zur Anlage von Kurzumtriebsplantagen (ErstAuffR) z roku 2015. Dostupné z <https://www.gesetze-bayern.de//Content/Document/BayVwV298072>

§ 2 Abs. 2 Nr. 4 BWaldG Dostupné z https://www.gesetze-im-internet.de/bwaldg/_2.html

§ 4 Abs. 2 Nr. 4 BWaldG.Dostupné z https://www.gesetze-im-internet.de/bwaldg/_2.html

Nářízení vlády č. 185/2015 Sb. Dostupné z www.zakonprolidi.cz